Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети,
Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

№ 104 (13.966).

1968 МАЙ 5 ЯКШАНБА

Баҳоси 2 тийин.

Илмий коммунизм асосчиси Карл Маркс туғилганига 150 йил тўлди!

Бугун — Совет матбуоти куни.

БУЮК УСТОЗ

Илмий коммунизмнинг асосчиси, гениал мутафаккир, оташин революционер, жаҳон пролетариатининг улуғ устози ва йўлбошчиси Карл Маркс туғилганига бугун бир юз эллик йил тўлди. Бу улуғ инсоннинг номи барча қитъалардаги меҳнаткашлар учун азиз, муътабар. Прогрессив инсоният, совет халқи инсоният тарихида биринчи бўлиб илмий коммунизмни кашф этган улуғ зот — Карл Маркс туғилган кунни беҳад миннатдорчилик туйғуларига тўлиб-тошган ҳолда зўр байрам сифатида нишонламоқда.

Пролетариатни озод қилиш учун кураш Маркс жўшқин ҳаёти ҳамда жанговар фаолиятининг асосий мазмуни бўлди. У ёшлигиданоқ жаҳолатга, сиёсий ва социал адолатсизликка қарши курашни ўзининг энг олий мақсади деб билди. У бутун ҳаёти давомида ёлғон, бемаъни идеяларга, ясама шиор ва сохта назарияларга, ҳукмрон синфлар ва уларнинг идеологлари, сиёсатчиларига қарши аёвсиз кураш очди. Марксдан Сизнинг асосий хислатингиз ва бахт тўғрисидаги тасаввурингиз қандай деб сўраганларида «мақсад бирлиги», «кураш» деб жавоб берган эди. Революцион кураш ва ҳаёт машаққатлари Маркснинг пўлатдек мустаҳкам иродаси, пролетар революционерига хос мардлигини заррача бўлса ҳам бука олмади. Маркснинг оташин чақириқлари пролетар оммасини бирлашишга, адолат ва ҳаққоният тантанаси учун, янги жамият қуриш учун курашга ундади, реакцион кучларга, буржуазия идеологларига найза сингари санчилди.

Маркс тафаккурининг қудрати олмос сингари серқирра, денгиз сифат чуқур, қуёшдек мунаввар эди. У пролетариатнинг истиқболини олдиндан кўра билди, пролетариатни кишининг киши томонидан эксплуатация қилинишига барҳам беришга қодир бўлган қудратли куч деб ҳисоблади. Шунинг учун ҳам Маркс ўз тақдирини шу синф билан — жамиятнинг энг илғор, энг революцион кучи билан боғлади, шу синф манфаати учун курашишни, шу синфнинг тарихий миссиясини илмий асослаб беришни ўз ҳаётининг мазмуни деб билди.

Марксга революцион пролетариатнинг энг улуғ назариётчиси ва йўлбошчиси бўлишдек буюк бахт насиб бўлди. Марксга қадар бўлган ижтимоий назариялар аксарият эътибори билан мушоҳада характеридаги назария эди. Маркс ана шу мушоҳадаларни танқидий нуқтаи назар билан чуқур ўрганиб, фалсафий, иқтисодий ва социал-сиёсий қарашларнинг мунтазам системасини яратди, чинакам илмий ва яхлит дунёқарашга асос солди. «Файласуфлар, — деган эди у, — оламни турлича изоҳлаб келдилар, лекин гап уни ЎЗГАРТИРИШДАДИР». Маркс худди ана шундай қилди. Диалектик ва тарихий материализмни ижод этди. Бу фалсафада буюк революцион тўнтариш бўлди. У ижтимоий ҳаётда моддий ишлаб чиқаришнинг белгиловчи ролини исботлаб берди, халқ оммасининг тарихдаги ҳал қилувчи ролини асослаб берди.

Маркс ўз дўсти ва сафдоши Энгельс билан яратган илмий социализм революцион ишчилар ҳаракатининг назарияси ва программаси бўлиб қолди. Улар ишчилар синфининг деҳқонлар билан иттифоқисиз давлат ҳокимиятини қўлга олиш мумкин эмаслигини исботлаб бердилар. «Пролетариат диктатураси ҳақидаги таълимот, — дейилади КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Марксизм-ленинизм институтининг К. Маркс туғилган куннинг 150 йиллигига аталган тезисларида, — илмий социализм назариясида марказий ўринни олиб турибди».

Маркс пролетариат синфий кураши стратегия ва тактикасининг энг муҳим принципларини белгилар экан, бу кураш милитаризмга қарши, босқинчилик урушларига қарши кураш билан боғланганлигини очиб берди. У барча мамлакатлар пролетарларини эксплуататорларга қарши ва жиноий мақсадларни кўзлаб миллий бидъатларни ишга солаётган ҳамда босқинчилик урушларида халқларнинг қонини тўкиб ва шу халқ яратган бойликларни исроф қилаётган эксплуататорларга қарши курашишга чақирди. Бу унинг гуманизм ва интернационализм байроқдори бўлганлигининг далолатидир.

Маркс пролетар партияси ҳақидаги таълимотнинг ижодкоридир. У фақат ишчилар синфининг революцион партиясигина пролетариат синфий ташкилотининг олий формаси, пролетариатнинг илғор раҳбар кучи бўлиши мумкин деб ҳисоблади. Бу партия жанговарлик қобилиятининг манбаи унинг ғоявий бирлиги ва жипслигида деди. У партия ташкилий тузилишининг асослари ва принципларини ишлаб чиқди. Биринчи халқаро коммунистик ташкилот — Коммунистлар союзи пролетар партиясининг дастлабки намунаси ва куртаги сифатида тарихга кирди.

Халқаро ишчилар уюшмаси — I Интернационалнинг ташкил этилганлиги Маркс революцион-амалий фаолиятининг жуда катта муваффақияти бўлди. Маркс бу уюшманинг жон-тани, чинакам ғамхўри, йўлбошчиси бўлиб, унинг барча энг муҳим ҳужжатларини шахсан ўзи ёзди. Бу ташкилот пролетариат халқаро бирдамлигини ривожлантиришда, марксизмни ишчилар ҳаракати билан боғлашда ажойиб ишлар қилди. Халқаро пролетариат ана шу уюшма байроғи остида биринчи марта қудратли революцион куч сифатида майдонга чиқди ва жаҳон узра капитализмга даҳшат сола бошлади.

Маркс Россиядаги революцион ҳаракатни ниҳоятда зийраклик билан кузатиб, унинг истиқболларига юксак баҳо бериб, бу ҳаракат «оқибат натижада эҳтимолки, узоқ ва шиддатли курашдан кейин Россия Коммунасини тузишга муқаррар олиб келиши лозим бўлади» деб доҳиёна башорат қилган эди. Маркснинг бу илмий башорати нақадар тўғрилигини тарих тўла исботлади. Бизнинг мамлакатимизда Улуғ Октябрь социалистик революцияси ғалаба қилди. Маркс орзу қилган пролетариат диктатураси ўрнатилди. Ер куррасида биринчи социалистик давлат қарор топди. Бу тенгсиз улуғ жараёнга Маркснинг содиқ издоши, унинг ишларининг ва таълимотининг гениал давомчиси В. И. Ленин ҳамда ленинчи Коммунистик партия раҳбарлик қилди.

Маркс таълимотига ижодий ёндошиш Лениннинг революцион кураш назариясини, стратегиясини, тактикасини ҳар томонлама ривожлантириш ва бойитишига имкон берди. Марксистик революцион назарияни ривожлантиришдаги ленинча босқич XX асрнинг марксизмидир. Марксизм-ленинизм байроғи остида, Коммунистик партия раҳбарлигида бизнинг мамлакатимизда социализм тўла ва узил-кесил ғалаба қилди. Жаҳон социалистик системаси қарор топди. Совет халқи коммунизмнинг муаззам чўққилари сари дадил олға бормоқда. Халқимиз партиямиз XXIII съезди ва КПСС Марказий Комитети Пленумларининг қарорларини бажонидил амалга ошира бориб, ана шу жамият ғалабасини тезлаштирмоқда. Совет Шарқининг машъали бўлиб қолган Ўзбекистон озодлик, миллий мустақиллик, тараққиёт учун курашаётган халқларга социализмнинг буюк кучини, афзалликларини баралла намойиш қилмоқда.

Маркс биринчи коммунистик матбуотга асос солди. Шунинг учун ҳам матбуот куни Маркс туғилган кун билан бирга нишонланади. Бу энг яхши традиция бўлиб қолган. Ҳозирда коммунистик матбуот коммунистик ва ишчи партияларнинг қудратли ғоявий қуроли бўлиб қолди. Совет матбуоти айниқса мислсиз тараққий этди. Жумладан, бизнинг республикамизда матбуот ҳақиқатидан баҳра олмайдиган бирорта ҳам хонадон йўқ.

Марксизм-ленинизм коммунистик ҳаракатнинг ғалаба байроғи, йўлчи юлдузидир. Марксистлар коллектив куч ва ғайрат сарфлаб, ҳозирги замон тақозоси асосида маркс-ча-ленинча назарияни ижодий ривожлантирмоқдалар. Коммунистик ва ишчи партияларнинг Москвада бўлиб ўтган кенгашлари ҳужжатлари бунинг ёрқин ифодасидир. КПСС Марказий Комитетининг апрель Пленуми ҳозирги халқаро вазиятни чуқур анализ қилиб, партиямизнинг ана шу соҳадаги вазифаларини белгилаб берди. КПСС халқаро коммунистик ҳаракат бирлигини мустаҳкамлаш учун ҳамма чораларни кўрмоқда.

Тарихий тараққиёт юз йилдан ортиқ вақтдан буён марксизм назарияси кўрсатиб берган йўлдан бормоқда. Марксизм ҳар бир тарихий бурилишда янгидан-янги муваффақиятларга эришиб келди. Ҳаёт ҳақиқати марксизм томонидадир, марксизм бундан буён ҳам ғалабаларга эришиб, планетамизда коммунизм тўла тантана қиладиган пайтни яқинлаштиради. Маркснинг улуғ революцион таълимоти коммунизм йўлини машъал сингари ёритиб турибди.

УНИНГ НОМИ ҲАМ, ИШИ ҲАМ АСРЛАР БЎЙИ ЯШАЙДИ.

Фридрих Энгельс.

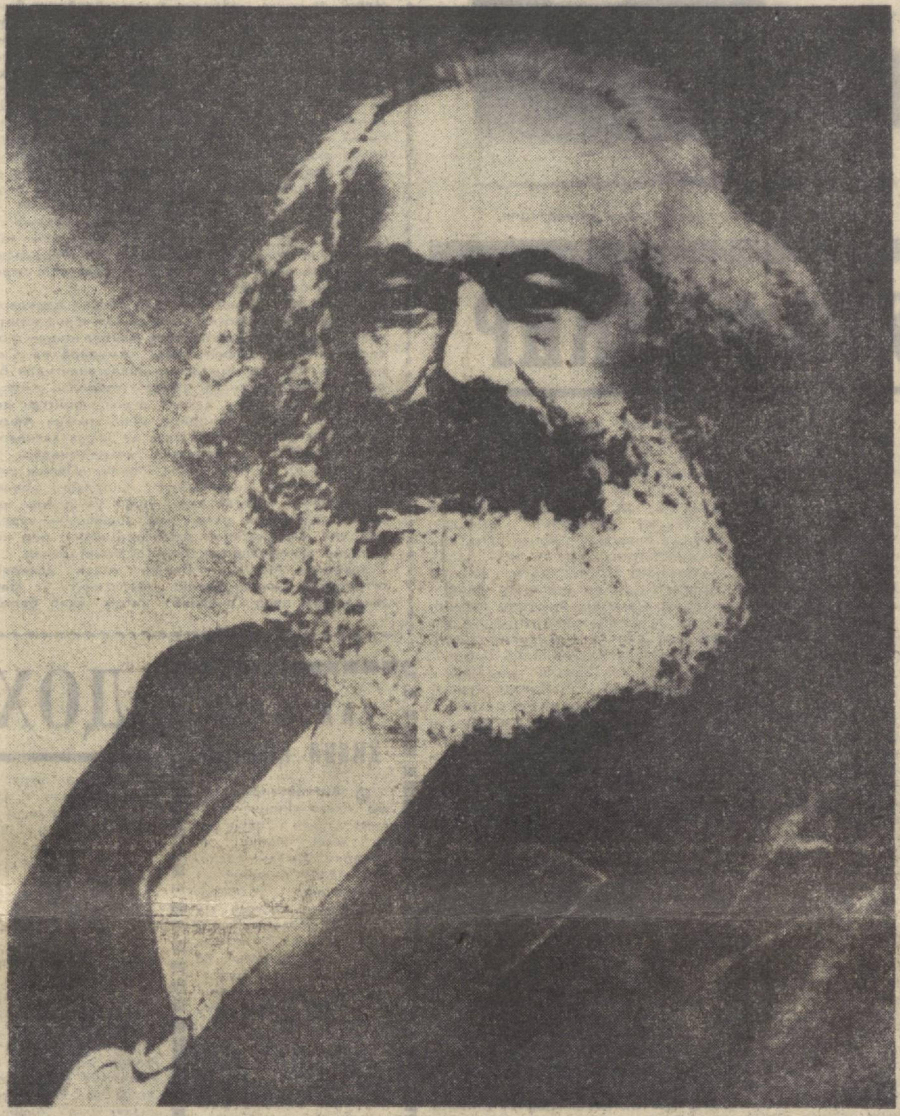

ЗАМОНДОШЛАРИ МАРКС ҲАҚИДА

Социализмга, шу билан замонамизнинг бутун ишчилар ҳаракатига ҳам биринчи марта илмий асос солган киши — Карл Маркс.

Ф. ЭНГЕЛЬС.

Маркс назариясининг ғоят чуқур, мукаммал ва муфассал тасдиқи ҳамда тадбиқи унинг иқтисодий таълимотидир.

В. И. ЛЕНИН.

Маркс буюк ва талантли тил билимдони эди, унинг бу таланти қизларига ҳам ўтди. Маркс 50 ёшга етган вақтида рус тилини ўрганишга киришди ва бу тилнинг қийинлигига қарамай, уни олти ой чамаси вақт ичида шу қадар ўрганиб олдики, рус шоир ва адибларининг асарларини завқланиб ўқийдиган бўлиб қолди.

ПОЛЬ ЛАФАРГ.

Ўқимоқ керак! Ўқимоқ керак! Маркснинг қатъий талаби шу эди, кўпинча шу талабни қулоғимизга қуйиб турарди, лекин унинг ўзи ва ҳатто унинг буюк миясининг доимо зўр бериб ишлашини кўришнинг ўзиёқ биз учун яққол намуна эди.

ВИЛЬГЕЛЬМ ЛИБКНЕХТ.

Маркс халқ доҳийси бўлиб дунёга келган эди. Унинг гаплари қисқа, бир-бирига боғлиқ, ғоят мантиқий бўлар эди; у ҳеч қачон ортиқча сўз гапирмас эди; унинг ҳар бир ибораси — бир фикр, ҳар бир ибораси — далиллар занжирининг бир зарур халқаси эди.

ФРИДРИХ ЛЕССНЕР.

Карл Марксни билган кишилар учун, уни одатда қовоғи солинган, баджаҳл, ўжар ва такаббур киши деб, юзида сира табассум аломати бўлмаган, ёнига ҳеч кишини йўлатмай, танҳо ўзи Олимп тоғига чиқиб ўтириб олиб, доим қаҳр-ғазаб ўти сочиб турувчи қандайдир яшин худоси Юпитерга ўхшатиб тасвирловчи ажойиб афсонадан ҳам қизиқ афсона йўқ. Қачон бўлсада, яшаган кишилардан энг серғайрат ва энг хушчақчақ кишини, ниҳоятда ҳазилкаш ва шод-хуррам кишини, чин кўнгилдан кулганидан ҳаммани завқлантирадиган ва мафтун қиладиган кишини, энг хуш муомала, мулойим, меҳрибон ўртоқни шундай қилиб тасвирлаш уни билган кишиларнинг ҳаммасини доимо ҳайрон қолдирар ва ажаблантирар эди.

ЭЛЕОНОРА МАРКС-ЭВЕЛИНГ.

Мен унинг сиёсий, иқтисодий кашфиётларини ва назарияларини жуда ҳам кам билганимдан, менинг дардим бу машҳур одамнинг ҳар бир сўзини ёдда сақлаб қолиш эди.

КАРЛ ШУРЦ.

Маркснинг олдига партия иши билан турли кишилар кўпинча жуда узоқ шаҳарлардан келиб турган. Маркс эса уларни ўз хонасида қабул қилган.

ФРАНЦИСКА КУГЕЛЬМАН.

МАРКС МАКТУБИ

ЖЕНЕВАДАГИ РУС СЕКЦИЯСИ КОМИТЕТИНИНГ АЪЗОЛАРИГА

Лондон, 1870 йил, 24 март.

Гражданлар!

Бош Совет ўзининг 22 мартда бўлган мажлисида, сизнинг программа ва статутингиз Халқаро Ишчилар Уюшмасининг умумий статутларига мувофиқ, деб якдиллик билан вотум эълон қилди. У сизнинг секциянгизни дарҳол Интернационал составига қабул қилди. Мен сиз таклиф қилган вазифани, яъни Бош Советда сизнинг вакилингиз бўлишдек фахрли вазифани мамнуният билан қабул қиламан.

Сиз ўз программангизда бундай деб ёзибсиз:

«...Польшани эзаётган императорлик зулми ҳар иккала халқнинг — ҳам рус, ҳам поляк халқининг — сиёсий ва социал озодлигига бир хилда тўсқинлик қилаётган ғовдир».

Бунга сиз, Германияда ва бунинг натижасида бутун континентда ҳам ҳарбий режим ҳукм сураётганлигининг мудҳиш таянчи ва ҳақиқий сабаби Польшанинг руслар томонидан зўрлик билан босиб олинганлигидир, деб қўшимча қилсангиз бўлар эди. Шунинг учун, рус социалистлари Польша кишанларини парчалаб ташлаш устида иш олиб бориб, ҳарбий режимни тугатиш каби улуғ вазифани ўз зиммаларига олмоқдалар, чунки ҳарбий режимни тугатиш Европа пролетариатининг умумий озодлиги учун дастлабки шарт сифатида ғоят зарурдир.

Бундан бир неча ой илгари Петербургдан менга Флеровскийнинг «Россияда ишчилар синфининг аҳволи» деган асарини юбордилар. Бу асар Европа учун ҳақиқий кашфиётдир. Ҳатто революционерлар деб аталган кишилар томонидан континентда тарқатилган **рус оптимизми** бу асарда аёвсиз фош қилинган. Менингча, бу асарнинг баъзи жойлари соф назарий жиҳатдан танқидни тўла қаноатлантира олмаслигига қарамай, унинг қадр-қимматини заррача ҳам пастга туширмайди.

Бу асар жиддий кузатувчининг, қўрқмас заҳматкашнинг, беғараз танқидчининг, кучли санъаткорнинг ва, аввало зулмнинг ҳамма турига қарши ғазабланган, турли-туман миллий гимнларни ёқтирмайдиган ҳамда ишлаб чиқарувчи синфнинг ҳамма кулфат ва интилишларини бажону дил баҳам кўрадиган кишининг асаридир.

Флеровскийнинг ва сизнинг устозингиз Чернишевскийнинг асарлари каби асарлар Россияга чинакам шон-шараф бағишлайди ва сизнинг мамлакатингиз ҳам асримизнинг умумий ҳаракатида иштирок қила бошлаганлигини исботлайди.

Салом ва биродарлик.

Карл Маркс.

ЎРТОҚЛИК ВИЗИТИ БИЛАН

Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари А. Дубчек, ЧКП Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, Чехословакия Социалистик Республикаси ҳукуматининг раиси О. Черник, ЧКП Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, ЧССР Миллат мажлисининг Раиси Й. Смрковский, ЧКП Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, Словакия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари В. Биляк ўртоқлардан иборат Чехословакия Социалистик Республикаси делегацияси КПСС Марказий Комитети билан Совет ҳукуматининг таклифига биноан шу йил 4 майда қисқа муддатли ўртоқлик визити билан Москвага келди.

Делегацияни Внуково аэродромида КПСС Марказий Комитети Бош секретари Л. И. Брежнев, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, СССР Олий Совети Президиуми Раиси Н. В. Подгорний, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, СССР Министрлар Совети Раиси А. Н. Косигин, КПСС Марказий Комитети секретари К. Ф. Катушев ва бошқалар кутиб олдилар.

(ТАСС).

ТУРКИСТОН ҲАРБИЙ ОКРУГИ ЖАНГЧИЛАРИНИНГ БАЙРАМИ

Тошкентда тантанали йиғилиш

Қизил байроқли Туркистон ҳарбий округи ташкил қилинган кунга эллик йил тўлди. Бу шонли санани жангчиларгина эмас, балки Ўзбекистон меҳнаткашлари, қўшни республикалар — Қозоғистон ва Тожикистон, Қирғизистон ва Туркманистон меҳнаткашлари катта ва қувончли байрам сифатида нишонламоқдалар. Шон-шуҳрат билан қопланган округ ана шу республикалар территориясида ташкил топди ва улғайди, ҳозир ўзининг фахрли бурчини адо этмоқда.

Тошкентдаги Санъат саройи 4 майда шу тантаналарнинг маркази бўлди. Завод ва колхозларнинг вакиллари, фан ва маданият арбоблари, партия, совет, жамоат ташкилотларининг намояндалари, мамлакатнинг турли районларидан келган жуда кўп меҳмонлар ана шу шонли санани нишонламоқ учун жангчилар билан бирга шу ерга келдилар.

Ҳарбий марш садолари остида туркистонлик жангчиларнинг азиз ёдгорликлари — жанговар ва эсдалик байроқлари Сарой саҳнасига олиб чиқилади.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари ва бюро аъзолигига кандидатлар И. Г. Анисимкин, Р. Қурбонов, В. Г. Ломоносов, Н. Г. Ляшченко, Н. М. Матчонов, М. М Мусахонов, Ё. С. Насриддинова, Р. Н. Нишонов, С. Р. Расулов, М. Т. Турсунов, Туркманистон ССР Олий Совети Президиумининг раиси А. Қиличев, Тожикистон ССР Олий Совети Президиумининг раиси М. Холов, Қозоғистон ССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари И. Г. Слажнев, Қирғизистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари С. Бегматова, генераллар, округнинг ветеранлари, кекса большевиклар президиумга чиқадилар.

Йиғилишни ҳарбий кенгаш аъзоси — округ сиёсий бошқармасининг бошлиғи А. В. Дебалюк очади. СССР ва Ўзбекистон ССР давлат гимнлари янграйди.

КПСС ленинчи Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси баланд руҳ билан йиғилишнинг фахрий президиумига сайланади.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидовга сўз берилади. Ш. Р. Рашидов тантанали вазиятда округга Қизил байроқ топширади, сўнгра гулдурос, давомли қарсаклар остида шу байроққа Қизил Байроқ орденини қадаб қўяди. Бу округ Совет Армияси ва Ҳарбий Денгиз Флотининг эллик йиллиги муносабати билан ана шу орденга сазовор бўлган эди.

Округ қўмондони, армия генерали Н. Г. Ляшченко байроқни қабул қилиб, уни округнинг биринчи байроқдори, Совет Иттифоқи Қаҳрамони полковник Б. Бобоевга топширади.

Ш. Р. Рашидов солдатлар, сержантлар, офицерлар ва генералларни КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети номидан, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети республика Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети номидан, Ўзбекистоннинг барча меҳнаткашлари номидан Ватаннинг юксак мукофоти билан ҳамда Туркистон Ҳарбий округининг эллик йиллиги билан қизғин қутлайди.

Ш. Р. Рашидов туркистонлик жангчилар босиб ўтган шонли жанговар йўл тўғрисида гапиради, жанговар ва сиёсий тайёргарликда уларга янги муваффақиятлар тилайди.

Ш. Р. Рашидов ўз нутқини тамомлаб, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республика Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг округга Эсдалик байроғини ва табрикномасини топширди.

Тожикистон ССР Олий Совети Президиумининг раиси М. Холов, Туркманистон ССР Олий Совети Президиумининг раиси А. Қиличев, Қозоғистон ССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари И. Г. Слажнев, Қирғизистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари С. Бегматова Туркистон ҳарбий округи жангчиларига самимий салом топширадилар. Қардош республикаларнинг вакиллари юбилярга мукофотлар ва эсдалик совғалари топширдилар.

Тошкентдаги авиация заводининг директори, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони К. С. Поспелов, Янгийўл районидаги Ҳ. Турсунқулов номли колхоз раиси У. Жўраев, округ ветерани, истеъфодаги полковник Г. Ф. Курганов, В. И. Ленин номидаги Тошкент Олий умумий ҳарбий командирлар билим юртининг курсанти Б. Б. Корешков, Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Ҳ. Абдуллаева, ҳарбий округлар ва чегара қўшинларининг вакиллари табрик нутқлари сўзладилар.

Округ қўмондони армия генерали Н. Г. Ляшченко минбарга чиқади. Н. Г. Ляшченко Туркистон ҳарбий округи жангчиларининг шавкатли меҳнатига юксак баҳо берганликлари учун жонажон Коммунистик партия ва Совет ҳукуматига чуқур миннатдорчилик изҳор этади ва КПСС Марказий Комитети апрель Пленумининг қарорларидан ҳамда партия ва ҳукуматнинг оталарча қилаётган ғамхўрлигидан руҳланган округ қўшинлари ўз хушёрлигини ва жанговар ғайратлигини бундан буён ҳам хормай-толмай оширадилар, деб ишонтиради.

Тантанали йиғилиш қатнашчилари КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советига зўр якдиллик билан табрикнома йўлладилар. (ЎзТАГ).

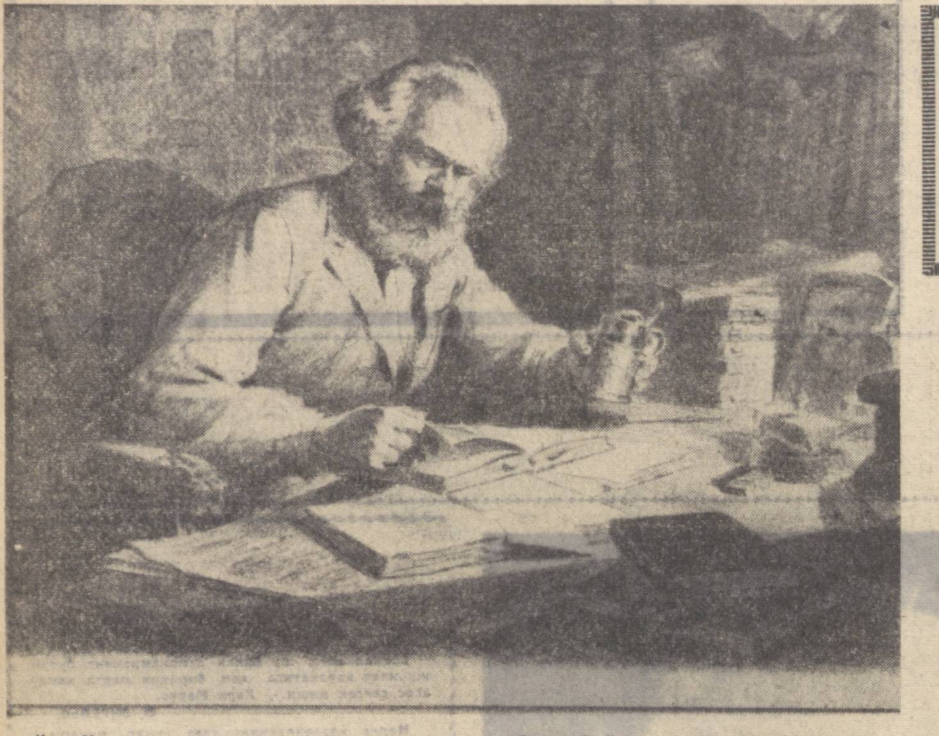

Карл Маркс иш устида. Рассом В. Лапин картинасидан репродукция.

> Маркс таълимоти тўғри бўлганлиги учун ғоят кучли таълимотдир.
> *В. И. Ленин.*

МАРКС ВА ШАРҚ

Маркс фақат Ғарб тарихини мукаммал эгаллабгина қолмасдан, балки имкони борича Шарқ ўтмиши ва маданияти билан ҳам жиддий қизиққан ва Шарқ халқлари маданиятини юксак баҳолаган. Маркс ва унинг сафдоши Энгельс Ғарбнинг буюк классик санъаткорлари Гомер, Эсхил, Данте, Сервантес, Шекспирлар қаторида Ҳофиз Шерозий, Фирдавсий, Мирхонд, Ҳаририй каби номларни, Ҳамлет, Геркулес, Спартак каби қаҳрамонлар қатори Аловиддин, Искандар, Шаҳриёр, Шаҳризода сингари машҳур номларни тилга олади. Доҳийлар, шунингдек, Наполеон, Екатерина каби тарихий шахслар қатори буюк Темур, Аврангзеб, Баҳодиршоҳ сингари машҳур кишилар қақида гапиришади. «Марксга яна эрончадан таржима қилинган «Мақоми Ҳаририй» асари ҳам жуда хуш ёқарди...» дейди Франциска Кугельман ўз хотираларида. Маркс билан Энгельс шарқлик кўп олимлар учун ҳам номаълум бўлган Турон мамлакатининг шоҳи Афросиёбни буюк Фирдавсийнинг «Шоҳнома» ва Мирхонднинг «Равзатус-сафо» асаридан билган бўлиши керак.

Маркс асарларида Окс ва Яксарт дарёларидаги қадимги иншоотлар ҳақида ҳам фикр юритилади. Буни Маркс гарчи юнон манбаларидан фойдаланган (дарёларнинг, яъни Амударё ва Сирдарёнинг юнонча номларини қўллаганлигидан билиш мумкин) бўлса-да, ҳозирги ўзбеклар аждодларининг маданияти ҳақида фикр юритган деб тушунмоқ лозим. Юқорида зикр этилган Афросиёб образи эса, форс-тожик ва ўзбек халқларининг муштарак афсонавий қаҳрамонидир. К. Маркс ва Ф. Энгельс Эжен Сюнинг «Париж сирлари» романи қаҳрамони Рудольф образи устида фикр юритар экан, унинг ўз қўлида ишловчи қаролларни эзган шахс эканлигини кўрсатиб, уни машҳур араб эртаклари «Минг бир кеча»даги халифалардан бирига ўхшатадилар.

Элеонора Маркс — Эвелинг отаси ҳақидаги хотирасида шундай ёзади: «Маркснинг ўз фарзандларига овоз чиқариб китоб ўқиб бериш одати бор эди. Менга қадар опамларга ўқиб берганидек, менга ҳам, Гомер ва «Нибелунглар ҳақида қўшиқ»нинг деярли ҳаммасини, «Гудрун» «Дон-Кихот», «Минг бир кеча»ларни ўқиб берарди». Кўриниб турибдики, Маркс шарқ халқлари китобларини ўзи ўқиб қолмасдан, фарзандларига ҳам ўқиб беришни лозим топган. У болаларини тарбиялашда, эстетик дид ва завқини ўстиришда шарқ халқлари асарларига, уларнинг ҳаётий тажрибаларига ҳам мурожаат этган. Маркс ўз фарзандларини лозим топганидек тарбиялашга ёрдам бера оладиган даражадаги гўзалликларни «Минг бир кеча»дан ҳам топган. Маркснинг шарқ ҳақидаги билими фақат адабиёт билангина чекланиб қолмасдан, у шарқ халқлари тарихи, этнографияси, дини, тили, уларнинг орзу истаклари билан ҳам қизиққан. Бу ҳақда Вильгельм Либкнехтнинг Маркс ҳақидаги хотираларидан келтирилган бир парча диққатга сазовор: «Қрим уруши вақтида Маркс араб ва турк тилларини ўрганишни мўлжаллаган эди, афсуски бу мақсадини амалга ошира олмади». Маркс шарқ мамлакатлари орасида, айниқса, Ҳиндистонга катта аҳамият беради. Бу буюк давлатнинг ўтмиш маданияти, урф одати ва келажагига катта ҳурмат билан қарайди ва уни Осиё миқёсидаги Италияга, Ҳимолайни Альпга, Бенгалия паст текислигини Ломбардияга, Цейлонни Сицилияга ўхшатади. Бироқ, ижтимоий томондан Ҳиндистонни Италияга эмас, Ирландияга (у вақтда Ирландия ҳали Англиянинг мустамлакаси эди) ўхшатади. Айни вақтда Маркс Ҳиндистоннинг келажагига ишонч билан қарайди:... «нима бўлганда ҳам, бу буюк ва ажойиб мамлакатнинг олижаноб аҳолиси ўзининг энг қуйи синфларида ҳам, Салтиков ибораси билан айтганда, итальянлардан ҳам моҳирроқ ва заковатлироқ бўлган мамлакатнинг..., яқин келажакда уйғонишини ишонч билан кутиш мумкин».

Б. ИСАБЕКОВ, Б. НАЗАРОВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг илмий ходимлари.

ЙЎЛЧИ ЮЛДУЗ

Ливия саҳросининг жазирама қумлари ўртасида жойлашган яшил водийдаги Фаюм ёнида Ашшавашна деган кичиккина қишлоқ бор. Бу ерда номи 50 йиллар муқаддам содир бўлган воқеалар билан боғлиқ ажойиб бир киши яшайди.

Мамлакат инглиз мустамлакачиларининг васийлигига ўтган бир пайт эди. Шунда ёш қишлоқ ўқитувчиси Мустафо ал Мансурий Карл Маркс таълимоти тўғрисида, унинг «Капитал»и тўғрисида китоб ёзди. Мансурийнинг хотирлашича, бу 1914 йилнинг декабрида бўлган эди.

Ҳозир Мансурий салкам 80 ёшда. Бироқ, у жуда тетик, ҳаракатчан. Мансурийнинг «Социалистик таълимотлар тарихи» деган китоби маъмурларга, айниқса мустамлакачиларга хуш келмаган эди. Лекин Мансурийнинг китоби Араб Шарқида илмий коммунизм ва унинг асосчилари тўғрисидаги биринчи китоб бўлиб қолгани йўқ. Араб Шарқининг кишилари «социализм» иборасини 1897 йили Жамолиддин ал Афғонийнинг асарида ҳам ўқишга муваффақ бўлдилар.

Александрияда яшовчи ва Мисрнинг йирик газета ҳамда журналларида ҳамкорлик қилувчи Шибли Шмейл ҳам 1908 йилда илмий коммунизм тўғрисидаги асарлари билан чиқа бошлади. Мисрнинг таниқли мутафаккири Салом Мусо 1913 йилда «Социализм» деган брошюрасини нашр эттирди. 1947 йилда эса Қоҳирада Карл Маркснинг «Капитал»и қисқартирилиб нашр қилинди. Ўн йилдан кейин «Капитал»нинг тўла таржимаси босилиб чиқди.

— Карл Маркснинг таълимоти, — дейди таниқли Миср иқтисодчиси Фуад Мурсий АПН мухбири билан суҳбатда, — Улуғ Октябрь революциясига йўл очиб берди. Бугун илмий коммунизм назарияси барча халқлар олдида, шу жумладан Осиё, Африка, Латин Америкаси халқлари олдида нокапиталистик тараққиёт йўлидан социализм сари ҳаракат қилиш учун жуда катта имкониятлар борлигини кўрсатиб турибди. Маркснинг ажойиб илмий жасорати, у яратган назария инсоният учун йўлчи юлдуз бўлиб хизмат қилади.

ГЕНИАЛ МУТАФАККИР

Карл Маркснинг шахс сифатидаги образи қанчалик ўтмишга узоқлашган сари бу улкан сиймонинг маънавий қиёфаси шунчалик ёрқин гавдаланади. Маркс — бутун бир ғоялар ва образлар дунёси, мисли кўрилмаган назарнётчи, сиёсатчи, синфий кураш стратеги ва тактикачисидир. Унинг онги — революциялар, урушлар, мустамлакачиликка қарши қўзғолонлар, деҳқонларнинг исёнлари ва парламентлардаги олишувлардан то иш ташлашлар, намойишлар, кичик стихияли иқтисодий ва сиёсий чиқишларгача барча фактлар ва воқеаларни аналитик ва синтетик жиҳатдан қайта ишлаб чиқадиган жуда катта лабораториядир.

Маркс оддий энциклопедик маълумотли кишигина бўлиб қолмай, биринчи навбатда у буюк революционер ва гениал мутафаккирдир. У ўз фикрларини охиригача ўйлайдиган ва ҳар қандай хулосалардан ҳайиқмайдиган жасур новатор эди. У ўзининг гениал онги кучининг таъсири остида келажакка интилган, жасур революционер ва сўз устаси бўлган мутафаккирлардандир. Бундай мутафаккирлар инсоният тарихида камдан-кам учрайди.

Маркс фолбинлик ҳам қилгани йўқ, ҳикмат ҳам қилгани йўқ, пайғамбарлик ҳам қилгани йўқ. У фактларни анализ қилди, бир-биридан ажратди, уларнинг ўзаро ички алоқасини очиб ташлади ва уларни шундай жойлаштирдики, ҳатто фактларнинг ўзи маълум хулосалар чиқаришни тақозо этарди. У Гегель диалектикасини оёққа турғазди, фактлар олдида эсанкираб қолмади. У назария, сиёсат ва тактика соҳасида ўзи нимани истаётганини яхши биларди.

Маркс қуруқ китобий киши эмасди. У жангчиларга хос буюк эҳтиросли ва завқ-шавқли инсон эди. Маркс ёзган асарлар куч ва эҳтиросга жуда бой. Маркс мазмунсиз сўзни, амалга ошмайдиган иборани, социализм тўғрисидаги сафсаталарни ёқтирмасди. У бутун вужуди билан масаланинг моҳиятини англашга ҳаракат қиларди. У ўзи ўқиган ўнлаб варақлардан ва юз минглаб фактлардан муҳимларини, асосийларини танлаб ола биларди.

Маркс ўзининг мазмунга бой фикрларини қисқа ва ёрқин сўзлар билан ифода этишда ажойиб қобилият соҳиби эди. Маркс асарларини ўқиган киши тўлқинланиб кетиши турган гап. Унинг капитал асарлари уёқда турсин, ҳатто кундалик ҳаётга бағишланган, XIX асрга доир айрим мақолалари, мулоҳазалари ва мактублари ҳам ўзининг актуаллигини йўқотгани йўқ, аксинча улар XX аср ишчилар ҳаракатининг тараққиёти йўлларини кўрсатиб бермоқда.

Маркс ўзининг гаплари билан амалий ишлари ҳам бир мақсадга йўналтирилганлигини эътироф қиларди.

Маркс мерос қилиб қолдирган нарсалар орасидан айрим масалалар ёки масалалар гуруҳини фақат шартли равишдагина ажратиб қараш мумкин. Шуни айтиш керакки, Маркс мероси — инсон ўз авлодига яхлит қолдириши мумкин бўлган мерослардан ҳам бойроқ бўлиб, уни алоҳида қисмларга ажратиш қийин.

Кўриниб турибдики, Маркс энг аввало ўз замонасидаги барча фанлар даражасида эди. У ўз таълимотини кишилик жамияти капитализм даврида эришган билимларнинг мустаҳкам негизида яратди. В. И. Лениннинг таъбири билан айтганда, Маркс кишилик жамиятининг тараққиёти қонунларини ўрганиб, капитализмнинг коммунизмга олиб борадиган тараққиёти муқаррарлигини тушунди, энг муҳими, у буни капиталистик жамиятни, илғариги фан нимаики қолдирган бўлса, ана шуларни тўла ўзлаштирган ҳолда капиталистик жамиятни жуда ҳам аниқ, жуда ҳам мукаммал, жуда ҳам чуқур ўрганиш туфайли исботлади.

У инсон тафаккури нимаики яратган бўлса, ҳаммасини қайта ишлаб чиқди, танқидий ўрганди, ишчилар ҳаракати жараёнида синаб кўрди, илғари буржуа тўсиқлари билан чегараланган ва буржуа бидъатлари билан боғланиб қолган кишилар қила олмаган хулосалар чиқарди. Маркс фанга ҳаққоний муносабатда бўлиши билан ажралиб турарди ва диалектик материализм методини маҳорат билан эгаллаб олган эди. Шунинг учун ҳам унинг асарлари илмий башоратнинг ажойиб намунаси бўлиб қолди.

Жангчи ва олим К. Маркснинг бутун ҳаёти ишчилар синфига бағишланган эди. У Ф. Энгельс билан ҳамкорликда меҳнаткашларнинг капитал зулмидан озод бўлиш, эксплуатация ва урушларсиз, қашшоқлик ва миллий зулмсиз жамият яратиш учун курашда қудратли қурол хизматини ўтаган революцион назарияни яратди.

Маркс ижтимоий тараққиёт қонунларини яратиб, буюк илмий жасорат кўрсатди. Тарихни материалистик тушуниш негизида у капитализм ҳалокатининг муқаррарлигини рад қилиб бўлмайдиган даражада исботлади. пролетариатнинг капитализм гўркови ва социалистик жамиятни яратувчи сифатидаги ролини белгилаб берди.

Маркснинг ишчилар синфи иқтисодий кураши тўғрисидаги дунёқараши негизида ишчилар синфини ўзлари учун синфга айлантириш зарурати, ишчилар синфини буржуазиядан ажратиш, ишчилар синфини бирлаштириш, унинг кучларини жипслаштириш. ишчилар синфини синфсиз жамиятга ўтиш даври — пролетариат диктатураси ўрнатишга отлантириш тўғрисидаги фикр мужассамлашгандир. Бу фикр Маркс ёзган ва бажарган ишларнинг ҳаммасида ўз ифодасини топган.

Маркснинг буюк хизмати шундан иборатки, у ўзининг синфий кураш тўғрисидаги назариясини экономиканинг мустаҳкам негизида яратди. Бу шундан ибортаки, у ўз иқтисодий анализидан сиёсий ва тактик хулосалар чиқарди, синфлар ўртасида муроса ўрнатишга қаратилган, буржуазия билан пролетариат ўртасидаги фарқни хас-пўшлашга ва ишчилар синфини буржуазиянинг ёрдамчи ғоявий-сиёсий қуролига айлантиришга қаратилган ҳар қандай уринишларга қарши аёвсиз кураш олиб борди.

«Маркс энг аввало революционер эди», деган эди Энгельс унинг қабри ёнида сўзлаган нутқида. У фақат фалсафа, тарих ва иқтисод соҳасидагина эмас, балки сиёсат ва тактика соҳасида ҳам революционер эди. Китоблар ва асл нусхаларга иштиёқи ҳаддан ташқари зўрлигига қарамай (унинг ўз сўзлари билан айтганда. китобларни кавлаштириш Маркснинг энг яхши кўрган машғулоти эди), сиёсий ҳаракат қилиш учун озгина имконият туғилиши биланоқ ўзининг назарий ишларини йиғиштириб қўярди. Ўз дунёқараши ва принципи учун мақсадга йўналтирилган эҳтиросли кураш унинг ҳаётидан асосий ўрин олган эди. «Бахт тўғрисида тасаввурингиз қандай?» деб сўрашганида у «курашдан иборат» деб жавоб берган экан.

Маркс қиёфасида буюк назариётчи, буюк революционер-амалиётчи гавдаланади. Эзилганларни эзувчиларга қарши отлантириш унинг ҳаётий касби эди. У ўзининг бу ҳаётий касбини қисқагина қилиб «Мен капитализмнинг ашаддий душманиман» деган ибора билан ифодалаган эди.

Марксизм ишчилар синфининг дунёқараши сифатида марксизмнинг биринчи программ ҳужжати — «Коммунистик партия манифести»да ўз ифодасини топгандир. Маркс таълимотининг чўққиси — «Капитал» эса марксизмнинг асосий иқтисодий асари бўлиб, унда капиталистик босқичнинг иқтисодий қонунлари очиб берилган ва капитализмнинг ҳалокати муқаррарлиги ҳамда социализмнинг ғалабаси илмий жиҳатдан асослаб берилгандир.

Биринчи Интернационалнинг тузилиши Маркснинг ташкилотчилик фаолияти самарасидир. Унда пролетар интернационализми ғоялари мужассамлашган бўлиб. Биринчи Интернационал жаҳонга «Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!» деган жанговар шиорни ташлади.

Халқаро коммунистик ва ишчи партиялар Маркс назарияси, сиёсати, тактикаси ва ташкилотчилик методининг бирдан-бир давомчисидир. Коммунистик ва ишчи партиялар маркса-ленинча таълимотга содиқлиги билан қудратлидир.

М. АЮПОВ,
тарих фанлари кандидати.

РАҚАМЛАР ҲИКОЯ ҚИЛАДИ

⊙ Бутуниттифоқ китоб палатасининг маълумотларига қараганда, Карл Маркс ва Фридрих Энгельс асарлари 1968 йилнинг 1 январигача СССРда 2394 марта умумий тиражи 85 миллион 428 минг нусхада 77 тилда (СССР халқларининг 48 тилида ва чет мамлакатлар халқларининг 29 тилида) нашр этилди.

⊙ Ҳозирги пайтда «Коммунистик партия Манифести» маълум бўлмаган бирорта мамлакат йўқ. У юздан кўпроқ тилда нашр қилинган. Манифест СССРда 398 марта умумий тиражи 17 миллион 561 минг нусхада 71 тилда нашр қилинди.

⊙ Совет ҳокимияти йилларида «Капитал» рус тили, СССР халқлари тиллари ва чет тилларда 172 марта умумий тиражи 6 миллион 137 минг нусхада босиб чиқарилди.

⊙ Карл Маркс туғилган кунининг 150 йиллиги муносабати билан Совет Иттифоқида Карл Маркснинг биринчи илмий таржимаи ҳоли (академик П. Федосеев раҳбарлигида), «Марксизм асосчиларининг буюк мероси. К. Маркс ва Ф. Энгельс асарларининг иккинчи нашри тўғрисида», «К. Маркс ва Ф. Энгельснинг рус замондошлари» деган асарлар нашр этилмоқда.

ДОҲИЙНИНГ ЧЕВАРАЛАРИ

РЕПОРТАЖ

Маркснинг тўрт чевараси юбилей тантаналарида қатнашмоқ учун Москвага келишди Улардан уч киши биринчи бор Совет Иттифоқида меҳмон бўлиб турибди.

Робер, Карл, Фредерик ва Польнинг фамилияси Лонге, улар Маркснинг тўнғич қизи Женнининг невараларидир Женни Париж коммунасининг мард қатнашчиларидан бири Шарль Лонгега турмушга чиққан эди.

Карл Маркс етти фарзанд кўрди. Уларнинг тўрттаси гўдаклигида нобуд бўлган Женни, Лаура ва Элеонора ўсиб-улғайишди. Элеонора фарзанд кўрмади. Лауранинг фарзандлари гўдаклигидаёқ ўлиб кетди. Женни эса тўрт фарзанд кўрди. Унинг уч ўғли бўлган. Булар Жан, Эдгар ва Марселдир. Яккаю-ягона қизига эса бувиси ва онасининг ҳурматини бажо келтириб Женни деган исм қўйишди

Маркс ҳақидаги хотираларда бу буюк инсон фарзандлари ва невараларини чин юракдан севганлиги неча бор қайд этиб ўтилган. Маркс Женнига «Сен билан кўп замонлар ҳузур қилиб яшаш ва невараларимни эркалаш ниятидаман», — деб ёзган эди. Начораки, кўп ўтмай Женни оламдан ўтади. Фарзанд доғидан юрак бағри тилка-пора бўлган Маркс ҳам орадан икки ой ўтгач оч-наҳор ва бечора-ҳол турмушга тоб беролмай оламдан кўз юмади.

Шу кунларда Москвага Париждан Жан ва Эдгарнинг болалари келишган. Маркснинг Лонге фамилияли яна икки чевараси бетобликлари туфайли Москвага келиша олмади Булардан бири Марселнинг ўғли Марсел бўлиб, у илгари Москвада бўлган. Эдгарнинг ўғли Шарль ҳам пойтахтимизга касаллиги туфайли келмади.

Марксдан сўнг учинчи авлод ҳам ўсиб-улғайди. Энди тўртинчи ва бешинчи бўғин зурриёт ҳам балоғатга етмоқда. Маркс чевралари ҳам эндиликда ўзлари фарзанду невaралар кўришди. Маркс авлодининг ҳар бўғини буюк бобокалонларини эҳтиром билан эсга оладилар. Марксга муҳаббат уларнинг қон-қонига сингиб кетган. Маркс ҳаёти ва ижодига оид хатлар ва суратларни ҳам улар авайлаб сақлашмоқда. Кейинги 20 йил мобайнида Маркс оиласига тааллуқли бўлган кўпгина хатлар, портретлар, расмлар ва ҳужжатлар Париждан Москвага келтирилди. 1948 йилда Маркснинг невараси Эдгар унинг зурриётлари ичида биринчи бўлиб, Москвага келган ҳамда Марксизм-ленинизм институтининг архивлари билан танишган эди. Бу институтда Маркс адабий мероси ва қўл ёзмаларининг ноёб нусхалари тўпланган. Шунда Эдгар Лонге, Москва бобом Маркснинг исми шарифлари билан боғлиқ ҳамма хазиналарни асраш учун энг мақбул жой, деб хитоб этди. Шундан сўнг пойтахтимизга келган Маркснинг авлодлари — невараси Эдгар ҳам, чеваралари Марсель ва Фредерик ҳам Марксизм-ленинизм институти архивига. К. Маркс ва Ф. Энгельс музейига қимматбаҳо ҳужжатларни совға қилдилар.

Маркснинг Москвага келган чевараларидан бири рассом Фредерик Лонге пойтахтимизда бир неча бор бўлган. У кейинги бир йил ичида Европа мамлакатларидаги буюк бобоси яшаган шаҳарларда бўлиб суратлар чизди. Унинг 40 дан ортиқ акварелла ва суратлари тушрилган альбом бир қатор мамлакатларда, шу жумладан СССРда «Совет рассоми» нашриётида босилмоқда. Ф. Лонге асарлари А С Пушкин номидаги тасвирий санъат музейидаги кўргазмага қўйилади

Карл Лонге ҳам санъат оламидан чиққан одам. Унинг касби ҳайкалтарошлик. Карл кўпгина асарларнинг, шу жумладан Карл Маркс портретларининг муаллифидир У бундан бирмунча вақт илгари «Вьетнам ғалаба қилади!» номли скульптурасини тугатди.

Поль Лонге инженер-агроном. Фалакнинг гардиши билан у Мадагаскар оролига бориб қолган эди. Обрў-эътибори наҳадар ошиб кетганлигини шундан ҳам билса бўладики. мустақил Мальгаш республикаси барпо этилгач, молия министри бўлиб ишлади. Сўнгра у Парижга қайтиб келди. Лекин Польнинг болалари Мадагаскарда муаллим бўлиб ҳозир ҳам ишлашмоқда Поль эса Парижда қишлоқ хўжалик бирлашмасида инспектор бўлиб ишлайди. Бирлашманинг мақсади равнақ топаётган мамлакатларга ёрдам беришдир.

Чевараларидан тўртинчиси Робер Лонге тараққийпарвар адвокат ва журналистдир У адвокат сифатида реакция ва фашизм жабр дийдаларини ҳимоя илишга кўп куч сарфлади. 1935 йилда Софияда фашизм диктатурасига қарши курашчилар устидан суд бораётганида, Робер Лонге адвокатлик қилди. Бу курашчиларни болгар адвокатлари ҳимоя қила олмас эдилар чунки бу иш учун улар ўлимга ҳукм қилинишлари муқаррар эди Маркснинг чевараси болгар инқилобчиларини жон фидо қилиб ҳимоя этганлиги ҳақида Георгий Димитров ҳам ёзган эди

Париждан Москвага учиб келган Маркснинг тўрт чевараси шу куниёқ Марксизм-ленинизм институтига бориб. Карл Маркс туғилган куннинг 150 йиллигига бағишланган илмий сессияда иштирок этдилар Мажлис раиси сессияда Маркс чеваралари иштирок этаётганлиги ҳақида хабар берганида залнн гулдурос қарсак тутиб кетди

Танаффус вақтида ажойиб учрашув бўлди Маркснинг чеваралари Карл Маркснинг энг яқин рус дўсти, «Капитал»ни биринчи бор рус тилига таржима қилган Герман Александрович Лопатиннинг невараси билан учрашдилар Географ Елена Бруновна Лопатина Москвада яшайди...

Меҳмонлар пойтахтнинг диққатга лойиқ жойлари билан танишдилар, Қизил Майдонни айландилар В. И. Ленин Мавзолейида, бобокалонларининг ишини давом эттирган буюк Инсон мавзолейида бир минут сукут сақлаб турдилар В И Ленин миллионларни Маркс байроғи теварагига чорлаган. Маркс илмий башорат қилган буюк социал революцияга бош бўлган эди

Илья АГРАНОВСКИЙ,
АПН нинг махсус мухбири.

КОММУНИЗМ БАШОРАТЧИСИ

Карл Маркс фалсафада туб революцион тўнтариш қилган, янгича дунёқараш таълимотини кашф этган улуғ материалист олим. Маркс ўтмишдаги фалсафий қарашлар, айниқса немис классик фалсафасининг йирик намояндаларининг фалсафасини чуқур ўрганиб, таҳлил қилиб, уларнинг дунёқарашини аёвсиз танқид қилди ва инсоният тарихий тараққиётининг қонуниятини яратди. Маркс пролетар революцияси назарияси ва тактикасининг ижодкори. У ўз сафдоши Ф. Энгельс билан биргаликда пролетариатнинг риволюцион дунёқараши — диалектик материализмни яратди. Маркс ижтимоий жамият тараққиётининг қонуниятлари, синфий кураш қонуниятлари тўғрисидаги фан-тарихий материализмга асос солди.

«Менинг диалектик методим, — деган эди Маркс. — Гегелнинг диалектик методидан асос эътиборила фарк қилибгина қолмай, балки унга бутунлай қарама-қаршидир. Гегель идея номи остида ҳатто мустақил субъектга айлантирилган тафаккур процесси, унинг фикрича, воқеликнинг демиурги (яратувчиси)дир, воқелик эса унинг ташқи кўринишидир, холос. Менинг учун эса, аксинча, идея кишининг миясига кўчиб, унда бошқа шаклга кирган моддийликдан бошқа нарса эмас». Бундан кўриниб турибдики, Гегель диалектикаси мистик диалектика бўлса, Маркс диалектикаси моддий оламнинг инъикосидир. Гегель диалектикасида «соф» руҳ тўғрисида гап борса, Маркс диалектикасида жамият тараққиёти, революцион синфий кураш тўғрисида гап боради.

Маркс, ўз фалсафий қарашларини баён этар экан, файласуфлар оламни турлича изоҳлаб келдилар холос, лекин гап уни ўзгартиришдадир деган эди. Маркснинг фалсафадаги революцион тўнтаришининг моҳияти шундаки, у жамият тараққиётининг объектив қонуниятини очиб берди, идеалистик фалсафага ҳақшатқич зарба берди.

Маркс синфий антогонизмга асосланган жамиятларнинг пайдо бўлиши ҳамда емирилишининг қонуниятларини илмий жиҳатдан асослаб берди. У бу хусусда шундай деган эди: «Ҳеч бир ижтимоий формация ўзи етарли даражада эркинлик бериб ривожлантираётган ишлаб чиқарувчи кучларнинг ҳаммаси ривожланиб етмасдан бурун ҳалок бўлмайди ва янги, юқори ишлаб чиқариш муносабатлар ўзларининг яшашлари учун. эски жамиятнинг бағрида моддий шароитлар етилмасдан бурун хеч вақт пайдо бўлмайди. Шунинг учун инсоният ўз олдига ҳар вақт ўзи ҳал қила оладиган вазифаларни қўяди, чунки яқинроқдан қараганда ҳар доим кўрамизки, вазифанинг ўзи уни ҳал қилиш учун моддий шароитлар мавжуд бўлган ёки, хеч бўлмаганда, бу шароитлар вужудга чиқиши процессида бўлган вақтдагина пайдо бўлади».

Маркс буржуа жамиятининг иқтисодий ва сиёсий ҳаётини ҳар тарафлама ўрганиб, капитализмнинг пайдо бўлиши жараёни ҳамда унинг тараққий этиши қонуниятлари ва тенденцияларини таҳлил қилиш натижасида капитализмнинг ҳалок бўлиши муқаррар деган хулосани баён этди. Маркс капиталистик тузумнинг тарихан ўткинчи эканлигининг характерини очиб ташлаш билан бирга, янги жамият — коммунистик жамият ғалаба қилиши муқаррарлигидан башорат берди. Бу билан у ўзига қадар мавжуд бўлган утопик социализм ҳақидаги турли хил назарияларга қарама-қарши ўлароқ илмий коммунизм назариясини яратди. Маркс социалистик революция тўғрисидаги таълимотни ишлаб чиқди. У пролетариатнинг революцион кучига қатъий ишонди ва пролетариат қудратли революцион тўлқин сифатида капитализмни ҳалокатга учратиши шубҳасизлигидан башорат берди.

Маркс пролетариат диктатураси тўғрисидаги таълимотни яратди. У фақат революцион пролетариатгина эски золим, эксплуататорлик тузумини таг-томири билан янчиб ташлашга ва эксплуатациясиз янги жамият қуришга қодир ҳамда лаёқатлидир, деган хулосани олға сурди. Маркснинг таъбирича. пролетариат то охиригача изчил революцион синф бўлиб, унда хусусий мулк ҳам, мулкчилик тенденцияси ҳам йўқ. Пролетариат хусусиятининг иккинчи томони шундан иборатки, у умумий ва коллектив асосда ишлаб чиқариб, ўзини коллективчилик руҳида тарбиялайди, интернационалистик шароитда ўсиб, интернационализм руҳида тарбия олади. «Ҳозирги вақтда, — деган эдилар Маркс ва Энгельс, — буржуазияга қарши турган барча синфлардан фақат пролетариатгина ҳақиқатан революцион синфдир. Йирик саноатнинг ривожланиши билан бошқа синфларнинг ҳаммаси инқирозга юз тутиб йўқ бўлиб кетади, пролетариат бўлса, йирик саноатнинг ўз маҳсулидир». Маркс ўзининг гениал асарларида пролетариатнинг тарихий ролини кўрсатиб берди, капитализмни емириб ташлашга қодир бўлган буюк куч эканлигини исботлади.

Маркснинг буюк таълимоти янги тарихий шароит тақозосида В. И. Ленин томонидан ижодий ривожлантирилди. Ленин ўзининг гениал асарларида янги даврда, империализм даврида капитализмнинг тарихий тараққиётини умумлаштириб, империализм капитализмнинг юқори, сўнгги босқичи бўлиб, унинг ҳалокати муқаррарлигини таҳлил қилди. Ленин капиталистик тараққиётнинг империалистик босқичини таҳлил қилиш асосида социалистик революциянинг янги назариясини ишлаб чиқди, социализм дастлаб алоҳида олинган бир мамлакатда ёки бир неча мамлакатда ғалаба қилиши мумкинлигини назарий жиҳатдан исботлаб берди.

Маркс ва Лениннинг буюк революцион таълимоти пролетариатнинг кураш ва ғалабасининг бирдан-бир программаси, ҳаракат учун қўлланмаси бўлиб қолди. Зеро, революцион пролетариат ҳаракати революцион назария билан боғланмаса, унга асосланмаса капитализмни ҳалокатга учратиши, емириб ташлаши мумкин эмас эди. Революцион назариясиз пролетариат ўз тарихий вазифасини бажара олмас эди. Революцион назариянинг тарғиботчиси, бу назарияни омманинг қалбига сингдириб. оммани революцион курашга сафарбар этувчи партия бўлмаганида капиталистик тузумга қарши қудратли штурм ташкил этиш мумкин эмас эди. Ленин ана шундай партияни, янги типдаги революцион партияни тузди.

Ленин ва Коммунистик партия раҳбарлигида Россияда социалистик революция амалга оширилди. Улуғ Октябрь социалистик революциясининг оламшумул тарихий ғалабаси ва инсоният тарихида биринчи социалистик давлатнинг вужудга келганлиги Маркс башоратлари қанчалик тўғри революцион таълимот эканлигини яққол тасдиқлади. Маркснинг социалистик революция ҳақидаги назарияси тажрибада амалга ошди, жаҳон социализм системаси қарор топди. Бу система тарихий тараққиётга ҳал этувчи таъсир кўрсатаётган енгилмас, қудратли куч бўлиб қолди. Капиталистик система эса тобора нураб бормоқда. Капиталистик мамлакатларда синфий қарама-қаршиликлар тобора кучаймоқда, ишчилар синфининг революцион онги ўсаётганлиги сабабли капитализмга нисбатан ғазаб ва нафрати кучаймоқда.

Меҳнаткашларнинг маркса-ленинча партиялар раҳбарлигида олиб борган кураши натижасида социалистик давлатларнинг кўпчилигида социализм асослари қурилди, меҳнаткаш синфлар жамияти ташкил топди, уларда бутун халқнинг ижтимоий-сиёсий ва ғоявий бирлиги қарор топмоқда. Марксизм-ленинизм ғолиб таълимоти тобора бутун планетани қамраб олмоқда.

Х. ОЧИЛОВ,
фалсафа фанлари кандидати, доцент.

МАТБУОТ—ПАРТИЯ ФАРЗАНДИ

ЖАНГОВАР ҚУРОЛ

Ленинчи «Правда» газетасининг туғилган куни, 5 майни Матбуот куни сифатида нишонлаш мамлакатимизда шонли анъана бўлиб қолди. Бу йилги совет матбуоти байрами илмий коммунизм асосчиси Карл Маркс туғилган куннинг 150 йиллиги билан бир вақтга тўғри келди. К. Маркс матбуотга баҳо бериб, уни халқ маънавий ҳаётининг кўзгуси, бу кўзгуда халқ ўзини кўради деган эди. Социалистик жамиятимиз маънавий ҳаётининг ажралмас қисми бўлган Совет матбуоти партиямизнинг жанговар қуроли бўлиб хизмат қилмоқда.

— **Совет матбуоти шундай воситадирки,** — деган эди ўртоқ Л. И. Брежнев 1967 йил 13 мартда «Известия» газетасининг ярим асрлик тўйига бағишлаб ўтказилган тантанали йиғилишда, — **унинг ёрдамида партия омма билан кун сайин гаплашиб, маслаҳатлашиб туради, оммага сиёсий билим беради, омманинг ижодий кучларини сафарбар этади, шу билан ўзининг ленинча бош сиёсий йўлини амалга оширади.**

Пролетар матбуоти, большевистик матбуотнинг бутун тарихи улуғ Лениннинг табаррук номи билан чамбарчас боғлиқдир. Буюк Октябрь инқилобидан кейиноқ «Совет ҳокимиятининг навбатдаги вазифалари», «Газеталаримизнинг характери тўғрисида» деган мақолаларида В. И. Ленин совет матбуотининг асосий вазифаларини белгилаб берди. **Газеталарнинг энг муҳим вазифаларидан бири — оммани иқтисодий жиҳатдан тарбиялашда** эканлигини доҳий алоҳида таъкидлаган эди.

Владимир Ильич оммани иқтисодий жиҳатдан тарбиялашда илғор тажрибани пропаганда қилиш ва социалистик мусобақани ёритишни биринчи ўринга қўйди.

Матбуот Коммунистик партия ва совет халқининг манфаатларига хизмат қилишга даъват этилган. Матбуотнинг ана шу бурчига тўхталиб, В. И. Ленин унинг партиявийлик, юксак ғоявийлик, бизга душман идеологияга нисбатан муросасиз бўлиш принципларини илгари сурган, янги матбуот партия ишига чексиз садоқатли кишилар қўлида бўлиши, чинакам халқчил, оммавий бўлиши учун қайғурган эди.

Партия матбуотимиз социалистик ва коммунистик қурилишнинг чинакам ғоявий қуроли, оммани марксизм-ленинизм руҳида, оташин совет ватанпарварлиги ва социалистик интернационализм руҳида тарбиялашнинг таъсирчан усули бўлиши учун ҳамма воситаларни ишга солмоқда. Ҳозир мамлакатимизда 8 минг газета ва 4 мингдан кўпроқ журнал чиқиб турибди. Газеталарнинг бир галги тиражи 1913 йилдагидан ўттиз баравар ортиқдир. «Правда»нинг ўзи революциягача бутун Россияда чиқарилганидан икки баравар кўп нусхада чиқмоқда. Республикамизда бир галги тиражи 5 миллион нусхадан кўпроқ 222 газета, 100 га яқин журнал, бюллетень ва бошқа вақтли матбуот нашрлари чиқиб турибди. Бундан ташқари, республика аҳолиси миллионлаб марказий газета ва журналлар, мамлакатнинг бошқа шаҳарлари ва чет элларда чиқадиган матбуот нашрларини олиб ўқияпти.

Маҳаллий матбуот КПСС Марказий Комитетининг 1964 йил октябрь Пленумидан сўнг тағин ҳам барқ уриб ўсди. Пленумдан кейин ўтган уч йилдан кўпроқ вақт ичида республикада салкам 40 номда янги газета, кўплаб журнал ва бюллетенлар нашр этила бошлади.

Максим Горький халқ маданиятининг равнақи мамлакатда нашр этилаётган китоблар миқдори билан белгиланади, деган эди. Китоб маҳсулоти жиҳатидан республикамиз мамлакатда учинчи ўринни эгаллаб турибди.

КПСС XXIII съезди совет кишиларини сиёсий-маданий жиҳатдан маърифатли қилиш, уларда маркача-ленинча дунёқарашни шакллантириш учун матбуот, радио, телевидениедан тўлароқ фойдаланиш лозимлигини алоҳида таъкидлади. Съезд қарорларида ва СССР халқ хўжалигини ривожлантириш беш йиллик плани Директиваларида экономика, фан ва маданиятни юксалтиришнинг, оммани коммунистик руҳда тарбиялашнинг муҳим проблемалари кўрсатиб берилди. Ана шу вазифаларни тўла рўёбга чиқариш учун кураш олиб бориш — матбуотимизнинг энг муҳим вазифаларидандир.

Партия ҳозирги босқичда идеология иши негизида оммани коммунизм моддий-техника базасини яратиш учун курашга сафарбар этиш, коммунистик ижтимоий муносабатларни шакллантириш ва ҳар томонлама камол топган янги кишини тарбиялаш вазифалари туриши лозим, деб уқтирмоқда. Идеологиянинг ўткир ғоявий қуроли бўлган матбуот, радио, кино ва телевидение коммунистик ахлоқ принциплари ҳар бир кишининг эътиқоди бўлиб қолишига эришмоғи даркор.

Ўз-ўзидан равшанки, кишининг ғоявийлиги унинг сўзи билан эмас, балки амалий иши, меҳнатга виждонан муносабати, ишлаб чиқаришни яхшилаш учун ғамхўрлиги, халқ мулкига, пулига оқилона муносабати билан ўлчанади. Бу ўлчов моддий бойликлар яратаётган кишилар учун ҳам, лабораторияда тажриба ўтказаётган олим учун ҳам, коллектив бошида турган раҳбар учун ҳам бир хилдир.

В. И. Ленин янги матбуотнинг энг муҳим принципларидан бири — унинг ҳаққонийлиги, ҳаёт билан чамбарчас боғлиқлигида деб ҳисоблар эди. Шунинг учун ҳам газеталаримиз жамиятимиз ҳаётидаги ўткир, муҳим сиёсий ва иқтисодий масалаларни четлаб ўтишга уринмасдан, кишиларга йўл қўйилган хатоликлар, қийинчилик ва қарама-қаршиликларни рўй-рост айтиб беришлари даркор.

Шу билан бирга, матбуотимиз совет халқи тарихини қоралаш, воқеликни бузиб кўрсатиш, айрим камчилик ва қийинчиликларни деб улкан ишларимизни кўра билмаслик сингари ҳолларга, совет халқи ўтган ярим аср мобайнида эришган барча муваффақиятларни менсимасликдан иборат кўрнамакликка қарши шафқатсиз кураш олиб бориши зарур. Партиямиз Марказий Комитетининг апрель Пленуми бизни худди шунга даъват этади.

Жаҳондаги икки қарама-қарши лагерь ўртасида идеологик курашнинг, синфий курашнинг кескинлашган ҳозирги шароитида ҳар бир совет кишисида коммунистик ғоявийликни, совет ватанпарварлиги ва пролетар интернационализмини мустаҳкамлаш, буржуа таъсирининг ҳамма кўринишларига қаттиқ зарба беришга тайёр туришимиз зарур. Матбуот, радио ва телевидение ходимлари пропаганданинг ҳамма воситаларидан оқилона фойдаланишлари лозим. Шу нарса сир эмаски, бир вақтлари пропагандамизда шиорлар ҳаддан ташқари суиистеъмол қилинган эди. Жиддий фикр юритиш ўрнига сафсата сотиш, ҳаётни тадқиқот этиш ўрнига уни шунчаки, юзаки кўрсатиш инсон билан пропаганда ўртасида, омма билан газетхон ўртасидаги алоқани бирмунча қийинлаштирган эди. КПСС Марказий Комитетининг октябрь Пленуми ана шу яроқсиз практикани қаттиқ қоралади.

Лекин тарки одат—амри маҳол деганларидек, бу услубга ёпишиб олиш ҳоллари ҳали ҳам баъзан учраб туради. Айрим матбуот органлари бирор хўжалик ёки идеологик муаммони ўйлаб, чуқур таҳлил этиш ўрнига шовқин-сурон кўтарадилар, ҳар турли бачкана сарлавҳаларни ўйлаб топадилар, оддий бир фактдан зўрма-зўраки баландпарвоз хулосалар чиқарадилар.

Матбуотимизнинг кучи — унинг оммавийлигида, халқчиллиги ва партия раҳбарлигидадир. Ҳозирги вақтда совет матбуоти ва радиосида 5 миллиондан кўпроқ ишчи ва қишлоқ мухбирлари фаол қатнашмоқда. Ўзбекистон матбуотининг ҳам катта армияси бор. Ўзбекистон ССР Журналистлар союзининг маълумотига кўра, республика 60 мингдан кўпроқ ишчи ва қишлоқ мухбирларига эга. Улар катта куч бўлиб, редакцияларнинг кундалик ишида бевосита қатнашмоқдалар.

Ҳозир матбуот ходимлари зиммасига ҳар қачонгидан ҳам юксак вазифалар қўйилган. Улар матбуотимизнинг таъсирчанлигини ошириш, ташкилотчилик ва идеология ишларини қўшиб олиб бориш, шу тариқа халқ хўжалигининг ҳамма соҳаларида олинган социалистик мажбуриятларнинг тўла ва ошириб адо этилишига эришишга даъват этилганлар.

Шу йил май ойида Ўзбекистон Телеграф Агентлиги 50 ёшга тўлади. Июнь ойида Ўрта Осиёдаги энг кекса матбуот органи—«Совет Ўзбекистони»нинг 50 йиллик юбилейи нишонланади. Бу саналар бутун ўзбек матбуотининг, барча журналистларимиз, ишчи ва қишлоқ мухбирлари, газетхон ва журналхонларимизнинг катта байрами бўлади. Бу байрам матбуотнинг барча ходимларида партия, халқ топширган иш учун юксак масъулиятни кучайтириши турган гап.

Журналистлар бутун қалб қўрини, публицистик маҳорати ва олижаноб ишларини коммунизм ноз-неъматларини кўпайтириш, янги кишини тарбиялаш ва янги жамият ижтимоий муносабатларини ривожлантиришдан иборат улуғвор вазифани рўёбга чиқаришга бағишлайдилар.

Суратдан сизга нигоҳ ташлаб турган бу кишилар бундан 44 йил муқаддам байрам арафасида тўпланишган эди. Улар ўшанда шу жанговар газетамизнинг ҳарф терувчилари бўлиб ишлашарди. Гарчи, матбуотда мақолалари билан қатнашмаган бўлсаларда, улар партия сўзини кенг меҳнаткашлар оммасига етказишда куч-ғайратларини, маҳоратларини аяшмаган. Газетамизнинг ярим асрлик тўйи арафасида матбуотнинг бу фидоиларини ҳурмат билан эсга оламиз.

НАМУНАЛИ БОСМАХОНА

«Тани соғлиқ — туман бойлик» дейдилар. Дарҳақиқат, ҳамма нарса соғлиққа боғлиқ. Бекобод шаҳар босмахонасида ана шу доно нақлга амал қилинмоқда. Бу ерда коллективнинг барча аъзоси озодаликка риоя қилади. Бу эса ишчиларнинг нормал ишлашига, меҳнат унумдорлигини оширишга, бўш вақтларини кўнгилли ўтказишга ёрдам бермоқда. Янгидан-янги зафарлар қучаётган бу босмахона коллективига коммунистик меҳнат корхонаси номи берилган.

Коллектив бу номни янги ютуқлар билан мустаҳкамламоқда. Биз босмахонанинг цехларини айланиб юрибмиз. Мана, қоғоз кесиш, линотип, ҳарф териш цехлари; хоналар ёруғ, йўлакларга поёндозлар тўшалиб, дераза ёнларида туваkчаларга экилган турли хил гуллар қўйилган. Линотип цехи ёнидаги алоҳида хонада чой қайнатишга газ плитаси ўрнатилган.

— Коллективимиз қирқ кишидан иборат,— дейди босмахона директори Йўлдош Мансуров, — Баъзан илғорларнинг исми шарифларини сўраб қолишганда, киши анча қийналиб қолади. Негаки, коллективимиз аъзоларининг ҳаммаси ҳам илғор-да. Уларнинг илғорларидан илғори ана у ҳурмат тахтасидан жой олган.

Ишчиларнинг маданий ҳордиқ чиқаришлари борасида анча-мунча ишлар қилинганлигини маҳаллий комитет раиси Людмила Кутрова гапириб берди. Ўзбекистон металлургия заводи, Фарҳод ГЭСи ва бошқа шу каби саноат корхоналарига экскурсиялар ҳамда шаҳар чеккаларидаги оромбахш жойларга оилавий тарзда чиқишлар тез-тез уюштирилиб турибди.

Босмахонада район — «Коммунист» ва «За металл» кўп тиражли газеталаридан ташқари шаҳар ҳамда қўшни хўжаликларнинг заказлари ҳам ўз вақтида бажарилиб келмоқда. Ҳозир коллектив июль ойи ҳисобига ишламоқда. Бундай ютуққа эришишда линотипчилардан: Р. Узякова, Н. Синякина, ҳарф терувчилардан: З. Иброҳимова, О. Канаева, Б. Эралиева, печатниклардан Р. Абслямова, Б. Катамова ва бошқа шу каби пешқадамларнинг айниқса ҳиссаси катта. Коллективнинг 24 аъзоси республика Олий Совети Президиуми Фахрий ёрлиғи, икки киши Меҳнат Қизил Байроқ ордени билан мукофотланган.

Бекобод матбаачилари уч йилдан бери шаҳар партия ва ижроия комитетларининг кўчма Қизил байроғини қўлларида сақлаб келмоқдалар. Совет матбуоти кунини катта ютуқлар билан нишонлаган коллектив йиллик планни 7 ноябргача бажариш, меҳнат унумдорлигини 10 процент ошириш ва маҳсулот таннархини беш процент пасайтириш учун ҳаракат қилмоқда.

Т. УНАБОЕВ,
«Совет Ўзбекистони»нинг махсус мухбири.

ОЛОВЛИ ЙИЛЛАР

Эски альбомни кўздан кечиратуриб, ноёб бир сурат эътиборимни тортди. Бундан 42 йил муқаддам—1926 йили олинган ушбу сурат беихтиёр ёшлик йилларимни эслатди. Ўша вақтларда мактабда ўқитувчилик қилар, маълумотимни ошириш учун ўқир, ҳаётда кўрганларимни газетага ёзар, кечқурунлари Бухоронинг Халқ ижодий уйида концерт уюштирар, онда-сонда шеър битардим.

Паранжидан эндигина халос бўлгандим. Тошкентда, мухбирлар қурултойи вакилиман. Йиғин 1926 йилнинг ноябрь ойида Эски шаҳар ишчилар марказий клуби (ҳозирги Ёш томошабинлар театри)да ўтган эди.

Ўзбекистон саноати эндигина ривожланаётган, қишлоқ хўжалигида ер ислоҳоти бошланган, бой, қулоқ ва руҳонийларга қарашли ерлар камбағал деҳқонларга бўлиб берилаётган дамлар эди. Қишлоқда синфий кураш кескинлашган пайт. Ана шундай вазиятда Ўзбекистон тарихида илк бор мухбирлар қурултойи чақирилган эди.

Деворларга турли шиорлар ёзилган плакатлар, мухбирларнинг ўсишини кўрсатувчи диаграммалар қадалган. «Қизил Ўзбекистон» муҳаррири Комилжон Алимов қурултойни кириш сўзи билан очди. У ёш Ўзбекистон жумҳурияти тарихида биринчи бор ишчи-деҳқон мухбирлари қурултойи бўлиши газетачиликда катта воқеа эканлигини айтди. Муҳаррир Советлар ҳокимиятини мустаҳкамлашда кўрилган сиёсий чоралар ишчи-деҳқон оммасини бирлаштиргани ҳақида тўхталиб «Бу ўсиш партиямиз ва унинг ношири афкори газеталар олдига мухбирларни ташкил қилиш ва уларни тарбиялаш каби муҳим вазифаларни қўйди» деган эди.

Қурултойни Ўзбекистон Марказий Ижроия Қўмитасининг раис ўринбосари Султонхўжа Қосимхўжаев табриклаб, ер ислоҳоти ўтказилган округларни мустаҳкамлашда қишлоқ мухбирларининг вазифаларини лўнда қилиб кўрсатиб берди.

Қурултой рўзномасида етти масала кўрилган эди. Мухбирлар ҳаракати ҳақида доклад қилган Акмал Икромов нутқи жуда мароқли, жозибали бўлганди. Комилжон Алимов докладининг кўп қисми мухбирларга қарши қилинган ҳужум ва уни бартараф қилишга бағишланган эди.

Ўша йиғинда ҳаммаси бўлиб 132 вакил қатнашиб, шундан 11 киши хотин-қизлар эди. Мана энди республикамиз қиёфаси таниб бўлмас даражада ўзгариб кетган. Журналист ҳамкасбларимни ҳамма ерда учратиб-қувончимга қувонч қўшилади.

Маҳбуба Раҳим қизи,
кекса журналист.

ЖУРНАЛИСТ

Журналист — оғирнинг тагидан, енгилнинг устидан чиқадиган одам. У «революция мияси» Владимир Ильич Лениндан Смольнийда интервью олган, Бойқанурда биринчи космонавт Юрий Гагариннинг шоҳпарвозини жияклари қизарган кўзлари билан кўрган, Ғафур Ғуломнинг ҳовлисидаги лўччак шафтоли тагида оқпар чой ичган, Попнинг қарчиғайи Меликўзи Умрзоқов билан дала айланган, темирчи Шоаҳмад аканинг арзанди-кироманадалари ичида чувиллашиб юрган, Турсуной Охунованинг биринчи нутқини таҳрир қилган, соҳибкор Ризамат отага ток очишда қарашворган.

Нари-бериси билан юз йиллик газетачилигимиз тарихида иккита кўркам сиймо, иккита бува газетчи бордир. Бири — XIX аср оёғидаги ўзбек маърифатчиси Сатторхон. Зулмат ичра қилдай нур Улуғ рус лутфини ёқимли ўзбек шевасига чевар кўчирган, тилни тилга қўшмагиз қилган яққалам. Тўнғич «Сартия газети»нинг фаол муаллифи. Зокиржон Фурқат ҳорижлардан ҳам салом еткурган «ҳурматли Сатторхон, ҳурмат жойгоҳи Сатторхон». Иккинчиси — ўзбекча репортажни бошлаб берган мижози иссиқ шоир Фурқат. Унинг газетбоп шинам саёҳатномалари «Туркистон вилоятининг газети»да «Хўқандлик шоир Зокиржон Фурқатнинг Истанбулдин ёзгон мактуби», «Зокиржон Фурқат шоирни газет муаллифига юборғон мактуби», «Бир газет муаллифи ҳурматли Фурқат шоир тарафидан ушбу мактубни олиб газетға мундарижа қилдук», «Шоир Зокиржон Фурқатнинг Ерқанд шаҳридин берган хабари ушбудурким». «Хўқандлик Зокиржон Фурқатнинг «Пайсаи ахбор» ном Ҳиндистон газетидин нақл қилиб ёзган хабари» унвонлари билан босилган эди.

Бу икки журналистнинг пойқадамидан кўп хокисор журналистлар етишиб чиқди. Қиличнинг дамида юрадиган Комил Алиев ёки «қўлинг ўргилсин» сарлавҳа топиб берадиган Аъзам Аюпови, ўтирган супасини санайдиган Ҳотам Икромови ёки одамнинг яхшисини ҳидидан биладиган Ҳаким Тўраеви, газета подшивкаси устида ухлаб қоладиган Вали Ғалямови ёки мақолани ҳам очерк қилиб юборадиган Мажид Файзийси, босмахонада умри ўтган Зафар Диёри ёки Зулфиянинг «Ҳижрон кунларида»сини ўқиб, кўзларида ғилт-ғилт ёш айланадиган Абдулла Олимжони, ҳаммавақт икки қўли кўксида Жалол Машрабийси ёки ипакдан ҳам юмшоқ Акром Аҳрори, Катта Фарғона канали қурилиши лавҳаларини муҳрлаган Юнус Латифи ёки ворисларига омонат дафтарча ўрнига газета мажмуаси қолдирган Ғиёс Соатийи каби ўнлаб, юзлаб абадий барҳаётлар истисно, ҳозир елиб-югуриб замондошларимиз кўнглига йўл топаётган ҳамкасабаларимизнинг. Ўзбекистон тупроғида яшовчи СССР журналистлар союзи аъзоларининг ўзиёқ 2500 киши.

Одамлар шоирликка ва журналистликка ўч бўлишади. Аммо ноиложь, ҳар иккаласининг ҳам қолипи йўқ. Ҳеч қандай низом билан Ғафур Ғуломдай туғма мухбир тайёрлаш мумкин эмас. Ҳақиқий газетачилик — заргарликнинг энг нозиги. Ҳақиқий газетачи — халқнинг кўз-қулоғи. Партиянинг фармонбардори. Замоннинг ҳаттоти. Ундан ҳаммавақт «Лаббай!» эшитасиз.

Султон АКБАРИЙ

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ҲУЗУРИДАГИ АДАБИЁТ, САНЪАТ ВА АРХИТЕКТУРА СОҲАСИДАГИ ЛЕНИН ВА СССР ДАВЛАТ МУКОФОТЛАРИ КОМИТЕТИДАН

Адабиёт, санъат ва архитектура соҳасидаги Ленин ва СССР Давлат мукофотлари комитети маълум қиладики, 1968 йилги СССР Давлат мукофотларини олиш конкурсида қатнашиш учун қуйидаги номзодлар қолдирилди:

АДАБИЁТ СОҲАСИДА

1. АЙТМАТОВ Ч. **«Алвидо, Гулсари!»** повести.

«Новий мир» журналининг редколлегияси тақдим этган.

2. ДРАЧ И. Ф. **«Қалб шуълалари»** шеърлар китоби.

Украина Ёзувчилар союзи тақдим этган.

3. ЗАЛИГИН С. П. **«Шўр қиялик»** романи.

РСФСР Ёзувчилар союзининг Москва бўлими, «Новий мир» журналининг редколлегияси тақдим этган.

4. КАЛАДЗЕ К. Р. **«Қарилик бўсағасида»** шеърлар китоби.

Грузия Ёзувчилар союзи тақдим этган.

5. КИРСАНОВ С. И. **«Кўзгулар»** поэмаси, **«Ленинград ва Москва дафтарларидан»** шеърлар туркуми.

«Знамя» журналининг редколлегияси тақдим этган.

6. КУЗНЕЦОВ А. В. **«Аёллар жари»** романи.

РСФСР Ёзувчилар союзининг Москва бўлими, «Юность» журналининг редколлегияси тақдим этган.

7. МИРТЕМИР (ТУРСУНОВ М. У.) **«Ленин табассуми»** шеърлар китоби.

Ўзбекистон Ёзувчилар союзи тақдим этган.

МУЗИКА ВА КОНЦЕРТ-ИЖРОЧИЛИК ФАОЛИЯТИ СОҲАСИДА

1. ГАЖИБЕКОВ С. И. **Катта симфоник оркестр учун ёзилган концерт.**

Озарбайжон ССР Маданият министрлиги, Озарбайжон Композиторлар союзи, Озарбайжон давлат филармонияси, Узайр Гажибеков номидаги давлат симфоник оркестри тақдим этган.

2. ДУБИНСКИЙ Р. Д., АЛЕКСАНДРОВ Я. П., ШЕБАЛИН Д. В., БЕРЛИНСКИЙ В. А. — Бородин номидаги давлат квартети 1965—1966 ва 1966—1967 йиллардаги **концерт программалари.**

РСФСР Маданият министрлиги, Москва давлат филармонияси тақдим этган.

3. ЗАРИНЬ М. О. **«Махагони»** — оратория.

СССР Композиторлар союзи тақдим этган.

4. ОТС Г. К. 1965—1966 ва 1966—1967 йиллардаги **концерт программалари.**

Эстония ССР Маданият министрлиги тақдим этган.

5. СВЕТЛАНОВ Е. Ф. 1965—1966 ва 1966—1967 йиллардаги **концерт программалари.**

РСФСР Маданият министрлиги, Москва давлат филармонияси тақдим этган.

6. СВИРИДОВ Г. В. **«Курск қўшиқлари».** Хор ва оркестр учун.

СССР Композиторлар союзи, РСФСР композиторлар союзи тақдим этган.

7. ШОСТОКОВИЧ Д. Д. **«Степан Разиннинг қатл этилиши»**—бас, хор ва оркестр учун ёзилган поэма.

СССР Композиторлар союзи, РСФСР Композиторлар союзи тақдим этган.

8. ШЧЕДРИН Р. К. **«Шўх термалар»** — оркестр учун ёзилган концерт.

СССР Композиторлар союзи тақдим этган.

Ва ШЧЕДРИН Р. К. Фортепьяно билан оркестр учун ёзилган **иккинчи концерт.**

СССР Композиторлар союзи, РСФСР Композиторлар союзи тақдим этган.

ТАСВИРИЙ САНЪАТ СОҲАСИДА

1. БЕРДЗЕНИШВИЛИ М. И. Тбилиси шаҳрида **Давид Гурамишвилига** қўйилган ҳайкал.

Грузия ССР Маданият министрлиги, Грузия рассомлар союзи, Тбилиси бадиий академияси, Ш. Руставели номидаги грузин адабиёти тарихи институти, «Гипросельстрой» лойиҳа институти, Тбилисидаги «Центролит» қуюв заводининг коллективи.

2. ИВАНОВ В. И. **«Пичан ўриш», «Чайлада», «Оила. 1945 йил», «Рус аёллари. Тушлик овқат вақти»** картиналари.

СССР Рассомлар союзи, РСФСР Рассомлар союзининг Москва бўлими тақдим этган.

3. ИВАНОВ В. С. Ленин мавзуидаги плакатлар серияси — **«Ленин—йўлбошчи», «Ленин — мутафаккир», «Абадий бузилмас бирлик!» «Социалистик революция амалга ошди», «Ленин яшади, Ленин тирик, Ленин яшаяжак».**

СССР Бадиий академияси тақдим этган.

4. ОЧИАУРИ И. А. Тбилиси шаҳридаги Никоҳ саройи хоналарини безаш учун ишлатилган чекма суратлар: **«Ёшлар саломи», «Ишқ», «Узум узиш», «Оила», «Раққоса», «Грузия тўғрисидаги қўшиқ»** сериясидан чекма расмлар: **«Пиросманишвили», «Йўлбарслар юриши».**

СССР Рассомлар союзи, Грузия ССР Маданият министрлиги, Грузия Рассомлар союзи, Грузия архитекторлари союзи тақдим этган.

5. САЛАХОВ Т. Т. **«Ремонтчилар», «Композитор Қора-Қораев портрети», «Каспий бўйида»** картиналари.

СССР Рассомлар союзи, Озарбайжон Рассомлар союзи тақдим этган.

6. ЦИГАЛЬ В. Е. Қозон шаҳрида **Муса Жалилга** ўрнатилган ҳайкал.

СССР Бадиий академияси тақдим этган.

7. ЮНОВИЧ С. М. Ленинград шаҳридаги М. Горький номли давлат катта драма театрида қўйилган **«Уч опа-сингил»** спектаклининг, Ленинград шаҳридаги С. М. Киров номли давлат опера ва балет театрида қўйилган **«Подшо қайлиғи»** спектаклининг, Новосибирскдаги опера-балет театрида қўйилган «Уйқудаги гўзал» спектаклининг безаклари.

СССР Рассомлар союзи тақдим этган.

ТЕАТР САНЪАТИ СОҲАСИДА

1. БАРТУСЯВИЧЮС В. И.—Ансамблнинг бадиий раҳбари, ЛИНГИС Ю. И. — балетмейстер, Литва ССР «Летува» давлат ашула ва рақс ансамблида **«Меҳмондорчиликда»** ва **«Асрлар шамоли»** деган концерт программалари.

Литва ССР Маданият министрлиги, Литва ССР халқ санъати жамияти, Литва ССРнинг Шауляй районидаги «Қизил байроқ» колхозининг умумий йиғилиши тақдим этган.

2. ВАРПАХОВСКИЙ Л. В. — режиссёр, ЦАРЕВ М. И., НИФОНТОВА Р. Д. ВЕСНИК Е. Я., КЕНИГСОН В. В. — Ролларни ижро этувчилар. Москва Малий театридаги **«Оптимистик трагедия»** спектакли.

РСФСР Маданият министрлиги, «Советская культура» газетасининг редколлегияси, «Театральная жизнь» журналининг редколлегияси, «Серп и Молот» заводи, Москва Малий театри.

3. ТОВСТОНОГОВ Г. А. — режиссер, ЛЕБЕДЕВ Е. А., ПОПОВА Э. А., ЛАВРОВ К. Ю., ТРОФИМОВ Н. Н., — Ролларни ижро этувчилар. Ленинграддаги М. Горький номли Катта драма театрида **«Мешчанлар»** спектакли.

РСФСР Маданият министрлиги, Бутун Россия театр жамияти, «Театр» журналининг редколлегияси, Ленинград шаҳар ижроия комитетининг маданият бошқармаси, Бутун Россия театр жамиятининг Ленинград бўлими, Ленинград шаҳар маданият ходимлари касаба союзининг область комитети тақдим этган.

4. ЭРИН Б. В. — режиссер, ДАВИДОВИЧ Л. М., СТОММА З. Ф., ГАРБУК Г. М., ВЛАДОМИРСКИЙ В. Б. — Ролларни ижро этувчилар. Я. Купала номидаги Белоруссия Академик театрида қўйилган **«Ботқоқдаги одамлар»** спектакли.

Белоруссия ССР Маданият министрлиги тақдим этган.

КИНЕМАТОГРАФИЯ СОҲАСИДА

1. ДОНСКОЙ М. С. — режиссер, ВОСКРЕСЕНСКАЯ З. И. — **«Она қалби»** повестининг сценарийчи автори, ЯКОВИЧ М. Я. — оператор, ДУЛИНКОВ Б. Д. — Рассом, ФАДЕЕВА Е. А. — **М. А. Ульянова** ролини ижро этган артист. М. Горький номидаги болалар ва ўсмирлар фильмлари ишлаб чиқарувчи Марказий киностудия яратган **«Она қалби»** бадиий фильми.

СССР Кинематографчилар союзи, М. Горький номидаги болалар ва ўсмирлар фильмлари Марказий киностудияси тақдим этган.

2. ДРУЦЕ И. П. — сценария автори, ДЕРБЕНЕВ В. К. — режиссер, ЛЕБЕДЕВ Е. А. — Ота ролини ижро этган артист. «Молдовафильм» киностудияси ишлаб чиқарган **«Кузнинг охирги ойи»** бадиий фильми.

СССР Кинематографчилар союзи тақдим этган.

3. РОММ М. И. — сценарий режиссери ва автори, ХАНЮТИН Ю. М., ТУРОВСКАЯ М. И. — сценарий авторлари. «Мосфильм» киностудияси яратган бадиий-ҳужжатли **«Оддий фашизм»** фильми.

СССР Кинематографчилар союзи, «Мосфильм» киностудияси тақдим этган.

АРХИТЕКТУРА СОҲАСИДА

1. КАСПЕРАВИЧЕНЕ Б. Б., КРУМИНИС Б. Л. — архитекторлар, ЛЮБЕЦКИС Ш. И. — Инженер. Вильнюс шаҳридаги **«Жирмунай» турар-жой микрорайонининг архитектурасини** яратганлар.

Литва архитекторлар союзи, Литва ССР Госстройи тақдим этган.

2. ПОСОХИН М. В., МДОЯНЦ А. А. (марҳум), ТХОР Б. И. — архитекторлар, КОНДРАТЬЕВ А. Н., — инженер, КЛИКС Р. Р. — рассом. Монреал шаҳридаги 1967 йилги жаҳон виставкасидаги совет павильонининг архитектураси.

Бутуниттифоқ савдо палатаси тақдим этган.

3. ЧАХАВА Г. В., — архитектор, РИСЕНКО К. И., — инженер. **Ялта автовокзали комплексининг архитектураси.**

Украина ССР автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги, меҳнаткашлар депутатлари Қрим область Советининг ижроия комитети тақдим этган.

* * *

Конкурсда қатнашиш учун энг муносиб ишларни танлаб олаётган вақтда комитет бир қанча ҳолларда конкурсга тақдим этувчи ташкилотлар таклиф этган номзодлар составига аниқликлар киритди. Қарорга келиш кейинга қолдирилган баъзи номзодлар ўтган йилги рўйхатдан бу йилги рўйхатга ўтказилди.

СССР Давлат мукофотларини олишга тақдим этилган ишлар билан кенг таништирмоқ учун СССР Министрлар Совети ҳузуридаги Радио эшиттириш ва телевидение комитети радио ва телевизион марказлар орқали эшиттириш туркумлари ташкил этади, СССР Министрлар Совети ҳузуридаги Кинематография комитети эса, тақдим этилган фильмларни мамлакат шаҳарларида намойиш қилади. Тасвирий санъат асарлари махсус виставкада кўрсатилади. Виставканинг очилиши алоҳида эълон қилинади.

Совет матбуоти органларининг ва кенг жамоатчиликнинг тақдим этилган ишларни актив муҳокама қилиши Ленин ва СССР Давлат мукофотлари комитетига катта ёрдам бўлади. Ижодий ташкилотлар, жамоат ташкилотлари, маданият муассасалари ва меҳнаткашларнинг коллективлари Давлат мукофотларини олишга тақдим этилган номзодларни муҳокама этишда актив қатнашиб, ўзларининг фикрларини, таклифларини ва мулоҳазаларини матбуот саҳифаларида айтсалар, ёҳуд комитетга хат ёзиб маълум қилсалар, комитет миннатдор бўлади. (Комитетнинг адреси: Москва Центр, ГСП-2, Неглинная кўчаси 15-уй).

ЭНГ КАТТА МУВАФФАҚИЯТ

Мамлакатимизнинг электр энергетика хўжалиги ўтган ярим аср ичида таниб бўлмас даражада ўзгарди. Революциядан олдинги Россия энергетиканинг ривожланиш даражаси жиҳатидан экономикаси энг кўп ривожланган мамлакатлардан жуда орқада қолиб келган бўлса, ҳозирги вақтда Совет Иттифоқининг электр энергетика хўжалиги Европада биринчи ва жаҳонда иккинчи ўринни олиб турибди. Мамлакатимизнинг бутун территориясида ҳозирги вақтга қадар юзлаб катта электр станциялар қурилди. Бутун мамлакатда электр энергия ишлаб чиқариш 1913 йилда атиги 2,04 миллиард киловатт соатни ташкил қилган эди, юбилей йили бўлган 1967 йилда эса мамлакатимизда 589 миллиард киловатт соат электр энергия ишлаб чиқарилди. Шу вақт ичида электр станцияларимизнинг умумий қуввати ғоят кўпайиб, 1,14 миллион киловаттдан 133 миллиондан зиёдроқ киловаттга етди. Ўтган йил совет гидроэнергетикасида жуда катта муваффақият қўлга киритилди: Улуғ Октябрь 50 йиллиги номидаги Братск гидроэлектростанцияси саноат мақсадларида фойдаланиш учун топширилди. Бу гидроэлектр станция ўзининг техникавий ва иқтисодий кўрсаткичлари жиҳатидан ҳамда бунёдкорлик санъатининг даражаси жиҳатидан фақат бизнинг мамлакатимиздагина эмас, балки бутун дунёда ҳам ҳақиқатдан мисли йўқ ноёб иншоотдир.

Братск гидроэлектростанциясининг қуввати 4 миллион 100 минг киловатт қилиб белгиланган бўлса ҳам, аммо қулай шароит бўлган тақдирда йилига 30 миллиард киловатт соатга етказиб электр энергия ишлаб чиқара олади, шу билан бирга унинг ускуналари ёқилғи билан ишлайдиган энг яхши электр станциялар даражасидаги иш билан банд бўлади. Бу гидроэлектростанция ўзининг белгилаб қўйилган қуввати, электр энергия ишлаб чиқариши, бир йилда ўрта фойдаланиш вақти ва бошқа кўрсаткичлари жиҳатидан ҳозирги вақтда ишлаб турган жамики гидроэлектростанцияларнинг энг яхшиси ҳисобланади.

Нообод районда, қаҳратон совуқ иқлим шароитида қурила бошлаган Братск гидроэлектростанциясининг қурилиши янги оригинал техникавий ечимлар туфайли белгиланган муддатларда қуриб битказилди. Мана шундай шароитда жаҳонда биринчи бўлиб баланд гравитацион бетон тўғон қурилди. Чоклари кенгайтирилганлиги туфайли енгиллаштирилган бу тўғонни ҳамда умуман гидроэлектростанцияни қуришда прогрессив иш методлари кенг қўлланилди. Ҳамма ишлар йил бўйи тўхтовсиз бажарилиб турди. Тўғон қуришда тош қазиш ва бетон ёткизиш ишларининг тасдиқланган ҳажми камайтирилди, бу эса қурилишни жадаллаштиришга ва гидроузел қийматини камайтиришга имкон берди.

Қурилишнинг прогрессив методларини ва новаторлик техникавий ечимларни қўлланиш катта маблағни тежашга имкон берди: шу туфайли белгиланган қувват 900 минг киловатт, яъни 28 процент кўпайтирилди, айни вақтда смета қиймати қарийб 17 процент камайтирилди.

Братск гидроэлектростанциясини қуриш чоғида жуда зўр қурилиш ташкилоти — «Братск ГЭСстрой» вужудга келди. Малакали катта коллектив бўлган бу ташкилотнинг қудратли қурилиш индустрия базаси бор. Нисбатан қисқа муддат ичида «Братск ГЭСстрой» мамлакатимиз шарқида янги энергетика-саноат районини вужудга келтирди, бу эса Сибирнинг нообод районларидаги жуда бой ресурсларни ишга солишга ёрдам беради.

Братск гидроэлектростанциясини бунёд қилиш лойиҳачилардан, бинокорлардан ва раҳбарлардан жуда қаттиқ ижодий меҳнат қилишни талаб этди. Братск гидроэлектростанцияси иншоотининг мисли йўқлигини ва аҳамияти жуда катталигини ҳисобга олиб, Ленин ва давлат мукофотлари комитети совет энергетикасининг мана шу гигантини вужудга келтиришга катта ҳисса қўшган қурилиш раҳбарлари ва қурилишнинг етакчи ходимлари С. М. Владимировга, А. М. Гиндинга, И. П. Денисовга, И. И. Наймушинга, П. С. Непорожнийга ва Г. К. Сухановга Ленин мукофоти беришга қарор қилди.

Братск гидроэлектростанцияси бунёд қилинганлиги Ватанимиздаги техника тараққиёти юксак даражада эканлигининг ёрқин кўрсаткичидир, коммунизм қураётган совет халқининг меҳнатдаги қаҳрамонлигини кўрсатувчи янги далилдир.

М. КЕЛДИШ,
СССР Министрлар Совети ҳузуридаги фан ва техника соҳасида Ленин мукофотлари ва давлат мукофотлари комитетининг раиси.
(ТАСС).

ДУНЁ ХАРИТАСИ ОЛДИДА

ВЬЕТНАМ ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИ. Тўрт миллион ўқувчи билим чўққиларини эгалламоқда. Суратда: Тханьхоа вилоятидаги Донгсон шаҳрининг ўн йиллик мактабида жисмоний тарбия дарси.
ЧТК—ТАСС фотоси.

АНГЛИЯДА ЮРАКНИ АЛМАШТИРИШ ОПЕРАЦИЯСИ

ЛОНДОН, 4 май. (ТАСС). Кеча Лондондаги касалхоналардан бирида Англияда юракни алмаштириш бўйича биринчи операция муваффақиятли ўтди. 45 яшар эркак киши ана шундай операция қилинган биринчи инглиз ва жаҳон бўйича ўнинчи киши бўлиб қолди. Унинг юраги бахтсиз ҳодиса натижасида ҳалок бўлган 26 яшар бинокорнинг юраги билан алмаштирилди.

Врачларнинг хабарларига қараганда, операция жами 7,5 соатдан кўпроқ давом этди. Беморнинг аҳволи қониқарли.

Ирқий камситишлар, негрлар даҳасида яшовчи аҳолининг қашшоқлиги ва ҳуқуқсизлиги Америка Қўшма Штатларида ғалаёнларни кучайтириб юборди. Негрларнинг аҳволини яхшилашга қаратилган тадбирлар кўриш ўрнига маъмурлар бу ғалаёнларга найзалар, кўздан ёш оқизадиган гранаталар ва танклар билан жавоб бермоқда. **(Газеталардан).**

— Сизга ҳурматларим чексиз! Мен негрлар проблемасини ҳал этиш учун чора топдим.
Карикатура «Нью-Йорк пост» газетасидан олинган.

ВДР ТАШҚИ ИШЛАР МИНИСТРЛИГИНИНГ БАЁНОТИ

ХАНОЙ, 4 май. (ТАСС). Бу ерда Вьетнам Демократик Республикаси билан АҚШ ўртасида расмий музокарани кимлар олиб бориши, ўрни ва вақти тўғрисидаги масалалар юзасидан Вьетнам Демократик Республикаси ташқи ишлар министрлигининг 3 майдаги баёнот тексти тарқатилди. Баёнотда қуйидагилар таъкидлаб ўтилади: Вьетнам Демократик Республикаси ҳукумати Ханой билан Вашингтон ўртасида расмий музокаралар бошлаш учун Вьетнам Демократик Республикаси ҳукумати министр Суан Тхюнни тайинлаш тўғрисида қарор қабул қилди.

Вьетнам Демократик Республикаси ҳукумати ВДР билан АҚШ ўртасида музокаралар бошлаш жойи сифатида Парижни белгилашга Франция ҳукуматининг тайёр эканлигини табриклайди. Вьетнам Демократик Республикаси ҳукумати Парижни худди Пномпень ва Варшава сингари ҳар икки томон ўртасида расмий музокаралар бошлаш учун мақбул жой деб ҳисоблайди. Бу расмий музокара 1968 йил 10 майда ёки бир неча кун кейин бошланиши мумкин.

Бош секретариат аъзолари истеъфо берди

ҚОҲИРА, 4 май. (ТАСС). Бирлашган Араб Республикаси Араб социалистик иттифоқи бош секретариатининг аъзолари, деб хабар беради «Ахбар ал Яум» газетаси, президент Носирга ўзларининг истеъфо беражаклари тўғрисидаги баёнотни топширдилар.

«30 март программаси» юзасидан умумхалқ референдуми якунлари эълон қилингандан кейин ана шундай коллектив истеъфо берилиши кутилаётган эди. Бу программа Араб социалистик иттифоқи ва унинг раҳбар органларини тубдан қайта тузишни кўзда тутади.

ҚОРАМОЗОР СИРИ

Қурама — Тожикистондаги оддий тоғ чўққилари тизмаси. Даралар ичида боғларга бурканган кичик қишлоқлар бор. Бироқ, тожиклар бу ерни негадир, жуда қадим вақтлардан буён Қорамозор деб атаб келишган.

Нега бу ерларни Қорамозор дейишади? Бу сир кўпгина тарихчилар ва ўлкашуносларни, кейинроқ геологларни ҳам қизиқтириб қолди. Тарихчилар қадимий қўлёзмаларга мурожаат қилиб, VIII—XII асрларда Қорамозорда жуда кўп конлар бўлиб, у ерда қуллар меҳнат қилганлигини аниқлашди. Қуллар бу конларда олтин, кумуш, мис, феруза маъданларини қазиб чиқаришган. Бу ерда минглаб эрксиз кон қазувчилар ўлим чангалига гирифтор бўлишган. Шунинг учун халқ бу ерларни Қорамозор деб атаган экан.

Бу қадимий ерости конидаги ишларнинг кўлами нақадар кенглигини шундан ҳам билиш мумкинки, Қорамозор олтини ва кумушидан ясалган дирҳам пулларни археологлар Дания ва Финляндиядан ҳам топишган.

Бундан бир неча йил муқаддам бу ерга келган тожик геологлари қадимий конларнинг излари — баҳайбат ғорлар ва ҳавзаларни топишди. Лекин негадир, бу ерда маъдан парчаси деярли учрамади. Ёки қадимий тош ёзувларнинг муаллифлари муболаға қилишганмикин? Мутахассислар «Бу ерда илгари маъдан қатламлари юзада жойлашган бўлса ҳам, уларни бутунлай қазиб тугатишган» деган хулосага келишди. Демак, чуқур ер остида жойлашган маъданни қидириш керак.

Замонавий қидирув усуллари тупроқ юзасида маъдан борлигига ҳеч қандай ишора бўлмаган жойларда ҳам қалин кумуш — рух қатламларини топишга имкон берди.

Қорамозор сири очилди. Тожикистон ерости бойликлари дафтарига янги йирик кумуш кони ёзиб қўйилди.

А. НЕМИРОВСКИЙ,
Г. АБРАМЯН,
АПН мухбирлари.

ОБ-ҲАВО

Бугун кундузи Ўзбекистоннинг кўпчилик районларида ҳаво ўзгариб туради. Фарғона водийсида ва тоғлик районларда бироз ёмғир ёғади, момақалдироқ бўлиши кутилади. Республиканинг қолган районларида ёғингарчилик бўлмайди, 23-28 даража иссиқ бўлади.

Тошкентда ҳаво ўзгариб туради. Кечаси вақти-вақти билан ёмғир ёғади, момақалдироқ бўлиши кутилади. Кундузи ёғингарчилик бўлмайди, кечаси 8—10, кундузи 23-25 даража иссиқ бўлади.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

Бугун Эфиопиянинг мустақиллик куни

„ЯХШИ!“

Эфиопияда рус тилини биладиган киши жуда кам учрайди. Бироқ, бу мамлакатда яшаётган деярли ҳар бир киши совет гражданлари билан учрашиб қолгудай бўлса, албатта «Яхши!» деб қўяди. Кўпинча бу сўз оддий дўстона муомалани билдиради.

Эфиопия ва Совет Иттифоқи бир-бирларига жуда яқин бўлишиб қолди. Бу Москвадан Аддис-Абебагача «Аэрофлот» лайнерида атиги бир неча соатдаёқ етиб олиш мумкинлиги учунгина айтилган сўз эмас. Мамлакатларимиз ўртасида иқтисодий ва маданий алоқалар тобора ривожланмоқда.

Қизил денгиз соҳилида жойлашган Ассаб портида совет мутахассислари ва ҳабаш ишчилар биргаликда қурган нефтни қайта ишлаш заводи маҳсулот бера бошлади.

Зангори Нил одимлари бошланадиган Тана деган ажойиб кўл соҳилида жойлашган унчалик катта бўлмаган Баҳрдар шаҳрида Совет Иттифоқи қуриб берган Политехника институти мутахассислар тайёрлаб чиқармоқда. Тўрт йил мобайнида 20 рус педагоги ҳабаш ўқитувчилар билан биргаликда 150 инженер-химик, электрик, тўқимачи, механик тайёрлаб чиқарди. Ҳозир улар Ассаб заводида, тўқимачилик фабрикалари ва фермаларда муваффақиятли ишламоқдалар.

— Улар қандай ишлашяпти? — деб сўрадим мен корхоналардан бирининг раҳбаридан.

— Яхши!

Мамлакат аҳолиси Совет Қизил Кресть госпиталининг ишлай бошлаганига 20 йил тўлганини кенг нишонлади. Бу госпитални билмаган ҳабаш йўқ. Бу ерда 100 минглаб бемор, фақат ҳабашларгина эмас, балки Африкадаги бошқа мамлакатлар аҳолиси ҳам медицина ёрдами олишган. Совет медиклари жуда катта ҳурматга сазовор бўлишди. Госпиталнинг юбилейига бағишланган тантаналарда Эфиопия императори Хайле Селассие I Советлар мамлакатининг беғараз ёрдами тўғрисида жуда илиқ гаплар айтди. Бу гал ҳам ўша «Яхши!» деган сўзлар жаранглаб эшитиларди.

Мамлакат жамоатчилиги Совет Иттифоқида юз бераётган воқеаларни зўр эътибор билан кузатиб туради. Маҳаллий матбуот Улуғ Октябрнинг шонли 50 йиллигини кенг нишонлади. Кишилар Совет халқининг ажойиб муваффақиятлари билан фахрланадилар. Ҳабашлар сунъий йўлдошларнинг учирилгани тўғрисидаги хабарларни радиодан эшитиб, совет кишиларини яна ўша «яхши!» деган сўзлар билан табриклайдилар.

Ҳар иккала мамлакат ўртасидаги алоқалар кенгаймоқда ва тобора мустаҳкамланмоқда. Қадимий дўстликни ривожлантириш ва мустаҳкамлашда император Хайле Селассие I нинг Москвага қилган сафари муҳим аҳамиятга эгадир. Мамлакатнинг кўпгина таниқли санъат ва маданият арбоблари СССРга бориб келишган. Ўнлаб ҳабаш студентлар Совет Иттифоқида таълим олмоқда. Улар Советлар диёрида ўзларини худди уйларидагидек ҳис қилишади: «Яхши!».

Ўз навбатида совет жамоатчилиги вакиллари, СССР халқларининг ҳаёти, таълим-тарбия системаси ва фан ҳамда техниканинг тараққиёти тўғрисидаги ҳикоялар билан чиқувчи лекторлар ҳам Эфиопияга келишиб туради.

Совет артистларининг «Саҳнада цирк» деган томошалари ҳабаш томошабинлар томонидан яхши кутиб олинди. Уларнинг ҳар бир чиқиши гулдурос қарсаклар билан, «яхши!» деган қичқириқлар билан жўр бўлиб кетарди.

Аддис-Абебада инглиз ва амхар тилларида Новости матбуот агентлигининг «Совет риэлити» деган ойлик журнали нашр қилинмоқда. Журнал редакцияси «Сиз Совет Иттифоқи тўғрисида нималарни биласиз?» деган мавзуда конкурс ўтказди. Журналхонлр конкурс саволларига жавоб беришаркан, ўз мактубларида совет кишиларига нисбатан меҳр-муҳаббатларини изҳор қиладилар, уларга янада катта муваффақиятлар тилайдилар ва охирида албатта «Яхши!» деган сўзни қўшиб қўядилар.

Аддис-Абебада Совет Иттифоқининг бугунги куни тўғрисида ҳикоя қилувчи доимий виставка зўр муваффақият қозонмоқда. Бу ерда янги совет кинофильмлари намойиш қилинади. Кўпгина ҳабашлар рус тили курсларида ўқишмоқда. «Яхши!».

Шу кунларда Эфиопияда Совет Иттифоқи билан дипломатик муносабатлар ўрнатилганининг 20 йиллиги кенг нишонланди. Бу давр мобайнида ҳар иккала давлат ўртасида барча соҳалар бўйича алоқалар анча кенгайди ва мустаҳкамланди. Ҳабашлар дўстлигимизнинг чорак асрлик самараларига баҳо беришаркан, «яхши!» дейишмоқда.

М. НОВИКОВ,
АПН мухбири.
Аддис-Абеба, апрель.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

РАДИО БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Концерт (матбуот ходимлари учун), 9.30 — Ўзбек кинофильмларидан қўшиқлар, 10.30 — Концерт, 11.26 — «Илмий коммунизм асосчиси» (суҳбат), 11.35 — Концерт. 12.15 «Эрталабки салом» (Москва), 13.10 — Концерт (чорвадорлар учун), 13.30 — Концерт (талабларга мувофиқ), 15.10 — Матбуот ходимларининг талаблари ижро этилади, 16.10 — «Нурафшон чўққилар» (радиокомпозиция), 16.40 — Концерт, 17.00 — «Маркс редактор ва публицист» (суҳбат), 17.10 — «Оташ қалб» (радиокомпозиция), 17.40 — Экран янгиликлари, 18.00 — Музикали салом, 18.40 — Концерт, 20.00 — К. Маркс туғилган куннинг 150 йиллигига бағишланган тантанали мажлис Москвадан олиб эшиттирилади.

6 майда

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

6.15 — Тонгги концерт, 6.25 — Ўзбек халқ куйлари, 9.15 — «Депутат ва ҳаёт», 9.30 — Камер куйлар, 9.50 — «Аҳолига кўплаб сабзавот етказиб берайлик» (тож.), 10.10 — «Қирол Лир» трагедиясига ёзилган куйлар (рус.), 10.30 — Концерт (область театрлари артистлари), 11.25 — Қўшиқлар, 12.15 — Қирғизистон радиосининг эшиттириши, 13.30 — Куйлар, 16.10 — Дўстларимиз эстрадаси, 16.50 — «Правда» газетасининг обзори, 17.00 — Радио кунига бағишланган суҳбат, 18.10 — «Дилбарим» (вокал-лирик сюита), 19.20 — Эстрада концерти, 20.00 — «Юность Узбекистана» радиостанцияси, 20.30 — Ёшлар учун концерт (рус.), 21.00 — Халқаро мавзуларда суҳбат, 21.10 — Концерт (қишлоқ хўжалик ходимлари учун), 22.30 — «Ёдгор» (радиокомпозиция)

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

16.40 — **Кўрсатишлар программаси.**

Рус тилида: 16.45 — **Қизил Байроқ орденли Туркистон Ҳарбий округининг 50 йиллигига бағишланган эшиттириш,** 17.55 — **Теле-янгиликлар** (ўзбек ва рус тилларида), 18.15 — **Журналист** (бадиий фильмнинг иккинчи серияси, ўзбек тилида).

20.00 дан — **Москва кўрсатади.**

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 дан — **Москва кўрсатади.**
Тошкент кўрсатади

Ўзбек тилида: 20.00 — **Баҳор завқи** («Ёшлик» студияси), 20.30 — **Барҳаёт таълимот** (К. Маркс туғилган куннинг 150 йиллиги шарафига), 21.25 — **Концерт** (матбуот ходимлари учун).

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

17.00 дан — **Фрунзе кўрсатади.**

6 майда

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

17.55 — **Кўрсатишлар программаси.** 18.00 — **Ёш радиоҳаваскорлар** (болалар учун, ўзбек тилида).

Рус тилида: 18.25 — **Телеянгиликлар,** 18.45 — **Сизни жаз музикасига таклиф этамиз** (Свердлов номли концерт залидан олиб кўрсатилади).

Ўзбек тилида: 21.00 — **Телеянгиликлар,** 21.15 — **Механизаторларнинг шарафли меҳнати,** 21.35 — **Қозоқ қизи** (телевизион театр).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 18.00 — Ўқув эшиттиришлари программаси. **Телевидениенинг физик асослари,** 18.30 — **Эстетика** (мактаб ўқувчилари учун), 19.00 — **Назарий механика** (студентлар учун).

19.45 дан — **Москва кўрсатади.**

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — **Душанба кўрсатади.**

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 5/V да **Концерт,** 6/V да **Травиата.**

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 5/V да **Душманлар.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 5/V да **Навоий Астрободда.**

КИНО

Анна Каренина (кенг форматли, икки серияли фильм) — «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Одерда баҳор — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Ҳеч ким пайқамаган ҳодиса — «МОСКВА», «ВОСТОК», «ЎЗБЕКИСТОН», «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун).

Тўғри чизиқ — НАВОИЙ номли «СПУТНИК» (кундуз ва кечқурун)

ТОШКЕНТ МАДАНИЙ ОҚАРТУВ ТЕХНИКУМИ

қуйидаги мутахассисликлар бўйича

СИРТҚИ БЎЛИМГА

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ:

кутубхоначилик, клуб ишлари (ўзбек группаси).

Техникум кутубхона ва клуб ходимлари тайёрлайди (бадиий ҳаваскорлар коллективи ташкилотчилари ва раҳбарлари методистлари).

Ўқиш муддати: **кутубхона бўлими** — 8 синф ҳажмида маълумотлилар учун 4 йил; 10 синф ҳажмида маълумотлилар учун 2 йил;

клуб бўлими — 8 синф ҳажмида маълумотлилар учун 4 йил; 10 синф ҳажмида маълумотлилар учун 3 йил.

Кирувчилар қуйидаги фанлардан имтиҳон топширадилар:

8 синф ҳажмида маълумотлилар учун — она тили (диктант), она тили ва адабиёти (оғзаки), математика (кутубхона группаси учун — оғзаки), мутахассислик (музика ва ашула — клуб группаси);

10 синф ҳажмида маълумотлилар учун — она тили ва адабиёти (иншо), СССР тарихи (оғзаки), мутахассислик бўйича (музика асбоблари, ашула — клуб группаси)

Ариза техникум директори номига ёзилади ва қуйидаги ҳужжатлар қўшиб топширилади: маълумоти ҳақида гувоҳнома (асли), таржимаи ҳол, учта фотосурат (3х4 см.), медицина, турар жойидан справкалар, иш жойидан характеристика

Ҳужжатлар 5 августгача қабул қилинади

Кириш имтиҳонлари муддати: 1 поток — 1 июндан, 2 поток — 10 августдан.

Адрес: Тошкент шаҳар, 95, Студентлар шаҳарчаси (28, 38-автобуслар, 7-трамвай, 8-троллейбуснинг «Студентлар шаҳарчаси» бекати).

ПЛАСТМАССА ВА ХЎЖАЛИК ХИМИЯСИ БУЮМЛАРИ ЗАВОДИГА

прессчилар, товаршунослар, қадоқчилар, тикувчилар, слесарлар, юкчилар, табелчилар, фаррошлар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Б. Хмельницкий кўчаси, 74-уй (7, 9, 11, 14, 15-трамвайларнинг «Театральний», 6, 31, 51-автобусларнинг «Парфюмерия заводи» бекатлари).

22-ҚУРИЛИШ ТРЕСТИНИНГ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШТИРИЛГАН КЎЧМА КОЛОННАСИГА

қурилиш ишлари бўйича мутахассислар

КЕРАК

Меҳнат ҳақи ишбай ва ишбай-мукофот тариқасида тўланади.

Иш ҳақига қўшимча 1,45% коэффициент тўланади.

Ёлғиз кишиларга ётоқхона, оилалиларга 6 ойлик муддатда квартира берилади.

Мурожаат учун адрес: Сирдарё область, Боёвут район, Димитров қишлоғи, кадрлар бўлими.

ТОШКЕНТ ПУСКО-НАЛАДКА БОШҚАРМАСИГА

пахтани дастлабки ишлаш бўйича маълумотли **инженер ва техниклар,** пахтани дастлабки ишлаш ускуналари билан таниш бўлган **слесарлар ва тунукасозлар, тўқиш ва йигириш саноати инженер ва техниклари**

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, 1 Май кўчаси, 85-уй, 5-қават, Давлат лойиҳа институти 4, кадрлар бўлими (2, 3, 13, 14-трамвайларнинг «Куйбишев» бекати).

ҚУРИЛИШ ВА МЕБЕЛ ТАШКИЛОТЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Тошкент гўшт комбинати бўёқчилик ва қурилиш ишларига яроқли бўлган кукунсимон

ҚУРУҚ ЕЛИМ

СОТАДИ

Бир тоннаси 696 сўм.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Байналминал кўчаси, 3-уй.

БИРЛАШГАН НАШРИЁТ

ЭН-80 ишқорли аккумуляторлар (5 комплект), 400 кв. **қувватли ТМФ 400/10 типидаги очиқ қурилма подстанция трансформатори, адипин кислотаси** (4850 кг) **латекс** (10 тонна)

СОТАДИ

Тошкент шаҳар, «Правда Востока» кўчаси, 26-уй, моддий-техника таъминоти бўлимига мурожаат қилинсин. Телефон В-3-21-86

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

БИЗНИНГ АДРЕС ВА ТЕЛЕФОНЛАР: ТОШКЕНТ, «ПРАВДА ВОСТОКА» КЎЧАСИ № 26, Редактор — В36545. Редактор ўринбосарлари — В37914, В39323, Масъул секретарь — В34465. Масъул секретарь ўринбосарлари — В37283. Партия турмуши — В33469. Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — В31216. Халқаро ҳаёт — В37604. Коммунистик тарбия — В31455. Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — В34780. Совет қурилиши — В33258. Қишлоқ хўжалик — В37604. Адабиёт ва санъат — В32036, В37221. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — В34451. Маҳаллий ахборот ва спорт — В32347. Оммавий ишлар ва хатлар — В38679, В33553. Иллюстрация — В34524. Стенографистка — В37343. Корректура — В37162. Эълонлар — В38142. Коммутатор — В30249, В30250, В30251, В30252, В30253, В30254, В30255, В30256, В30257, В30258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ: Андижон 48—85, Бухоро 31—41, Қарши 3—08, Нукус 42—62, Самарқанд 31—972, Термиз 23—27, Фарғона 41—88, Урганч 34—55.

Б № —104. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64633. Р. 02448.